

Aan:
de leden van de Statencommissie
Milieu, Water en Groen

I-stuk
(ingekomen stuk)

Assen, 1 november 2000
Ons kenmerk 42/6.5/2000010345
Behandeld door mevrouw J. Stapert (0592) 365594
Onderwerp: Bodemsaneringsprogramma 2001-2004

Geachte commissieleden,

In onze vergadering van 17 oktober jl. hebben wij het Bodemsaneringsprogramma 2001-2004 vastgesteld. De ingekomen reacties op het programma zijn hierin verwerkt. Het betrof zonder uitzondering reacties van projectinhoudelijke aard die in overleg met de indieners zijn aangepast in het definitieve programma. Een exemplaar van het Bodemsaneringsprogramma 2001-2004 doen wij u hierbij ter informatie toekomen. Het programma zal in gedrukte versie in december 2000 zowel in- als extern worden verspreid.

Voor meer inhoudelijke vragen over het programma kunt u contact opnemen met mevrouw J. Stapert van de Productgroep Bodem.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

H. Rappa-Velt, griffier

A.L. ter Beek, voorzitter

Bijlage(n):
mat/coll.

PROVINCIE DRENTHE

Bodemsaneringsprogramma 2001-2004

Gedeputeerde staten van Drenthe

Oktober 2000

 INHOUD

1.	INLEIDING	5
1.1.	Algemeen	5
1.2.	Opbouw Bodemsaneringsprogramma (Leeswijzer)	5
1.3.	Terugblik op 1999	6
2.	PROVINCIAAL BELEID	13
2.1.	De rol van de provincie	13
2.2.	De saneringsdoelstelling	14
2.3.	Stedelijk gebied	17
2.4.	Landelijk gebied	18
2.5.	Kwaliteitszorg	19
2.6.	Juridisch instrumentarium	19
2.7.	Handhaving	21
2.8.	Bevoegdheden	22
2.9.	Beleid in uitvoering - enkele bijzondere projecten	23
3.	LANDELIJKE ONTWIKKELINGEN	28
3.1.	Bever	28
3.2.	NMP-3	29
3.3.	ISV	32
3.4.	Investeringsfonds landelijk gebied	33
3.5.	BSB	34
3.6.	Bouwstoffenbesluit	34
3.7.	Gasfabrieksterreinen	36
4.	BESTAAND KADER WBB	37
4.1.	WBB	37
4.2.	Bodemonderzoek en milieuhygiënische beoordeling van bodemverontreinigingsgevallen	38
4.3.	Aanpak van de bodemverontreiniging	45
4.4.	Waterbodems	48
4.5.	Procedures	48
5.	FINANCIERING	52
5.1.	Saneringen in eigen beheer door derden	52
5.2.	Cofinanciering	52
5.3.	Overheidssanereringen	53
5.4.	Provinciaal fonds bodemsanering	55
	BIJLAGEN	57
1.	Overzicht projecten en toelichting	58
2.	Meerjarenplanning landbodem	98
3.	Vaststellingsbesluit van het college van gedeputeerde staten	107
4.	Medewerkers Cluster Bodemsanering	110
5.	Afkortingen	111

Diverse figuren en bijlagen zijn niet digitaal beschikbaar, maar op te vragen.

1. INLEIDING

1.1. Algemeen

De Wet bodembescherming (WBB) biedt het bestuurlijk en juridisch kader voor onderzoek en sanering van gevallen van bodemverontreiniging.

In artikel 4.14 van de Wet milieubeheer (Wm) is aangegeven dat gedeputeerde staten (GS) jaarlijks in een programma een overzicht van de onderzoeksgevallen en de gevallen van ernstige verontreiniging aangeven, zoals dit is bedoeld in artikel 1 van de WBB. Daarnaast moet worden aangegeven welke activiteiten het provinciaal bestuur in dit kader de eerstkomende vier jaar gaat dan wel laat verrichten, alsmede welke activiteiten door derden worden opgepakt.

Het aldus ontstane programma - het Bodemsaneringsprogramma - was tot voor kort onderdeel van het Provinciaal Milieuprogramma (PMProg).

In december 1998 is het Provinciaal omgevingsplan (POP) vastgesteld. Dit integrale plan bevat onder andere de onderdelen die voorheen waren vervat in het Provinciaal Milieubeleidsplan (PMP). De uitwerking van het POP zal worden verwoord in een Provinciaal uitvoeringsprogramma (PUP). Aan de uitwerking van het PUP wordt momenteel nog gewerkt.

Op dit moment kan het (detail)niveau van het uitvoeringsprogramma nog niet worden aangegeven. De verdere uitwerking van de provinciale planvorming wordt in 2001 verwacht. Om de overzichten, zoals die zijn omschreven in artikel 4.14 van de Wm, te kunnen geven is vooralsnog een separaat (bodemsanerings)programma naast dan wel als onderdeel van het PUP noodzakelijk.

Het Bodemsaneringsprogramma wordt door GS vastgesteld en ter kennisname aan provinciale staten overgelegd. Van de definitieve vaststelling van het programma wordt openbaar kennisgegeven door publicatie van de vaststelling in een of meerdere dagbladen.

Het programma ziet er anders uit dan in voorgaande jaren (zie Leeswijzer).

De ver strekkende ontwikkelingen binnen bodemsanering en de ontwikkelingen op het gebied van de stedelijke vernieuwing zijn hier mede debet aan. Verder is aan het programma een terugblik toegevoegd van de werkzaamheden en de resultaten van 1999. Tot slot wordt opgemerkt dat het programma in de eerste plaats een overzicht geeft van het provinciaal beleid en vervolgens ingaat op het landelijk beleid en het bestaande wettelijke kader. Ter bevordering van de leesbaarheid zijn de verschillende overzichtslijsten van de diverse locaties vervangen door een gecomprimeerde lijst.

1.2. Opbouw Bodemsaneringsprogramma (Leeswijzer)

Het Bodemsaneringsprogramma voor de periode 2001-2004 heeft niet alleen een andere inhoudsopgave maar is ook inhoudelijk anders van samenstelling dan in voorgaande jaren. Er is gekozen om in paragraaf 1.3 te starten met een terugblik op het voorgaande jaar, in dit geval 1999. Vervolgens is het programma als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt het provinciaal beleid uiteengezet waarbij tevens aan de hand van een aantal voorbeelden wordt aangegeven hoe dit beleid in de praktijk werkt. In het derde hoofdstuk worden de landelijke ontwikkelingen geschetst. In hoofdstuk 4 is het bestaande kader van de WBB beschreven. Hoofdstuk 5 gaat over financiering van de overheidsonderzoeken en sanering. Tot slot wordt in de bijlagen een overzicht gegeven van de projecten (bijlage 1) en de meerjarenplanning (bijlage 2) alsmede de reacties op het ontwerpprogramma het vaststellingsbesluit van GS en de medewerkerslijst.

1.3. Terugblik op 1999

Beleidsontwikkelingen

Op landelijk niveau zijn belangrijke vorderingen gemaakt met het uitwerken van de beleidsvernieuwing bodemsanering (Bever). Zo is afgesproken onder welke voorwaarden een functionele bodemsanering kan worden uitgevoerd. In het kader van het verhogen van de slagvaardigheid van de overheid is de discussie gestart om te bevorderen dat het meest doelmatige niveau voor het aanpakken van de bodemverontreiniging ook het laagst bestuurlijke niveau wordt. Dit mede vanuit de wens van het kabinet om de gemeentelijke rol bij de bodemsanering te versterken. Het laagst doelmatige bestuurlijke schaalniveau is opgevat als de overheidslaag waar de effecten van bodemverontreiniging - de stagnatie - daadwerkelijk worden ondervonden. De gemeenten worden geacht de juiste afwegingen te maken om stagnatie op te heffen. Vanuit dit standpunt is het dan ook wenselijk dat gemeenten die daarvoor opteren de taken en bevoegdheden krijgen op het gebied van bodemsanering zoals die voortvloeien uit de WBB.

Emmen, als rechtstreekse gemeente (zie paragraaf 2.3), krijgt het benodigde overheidsgeld voor de bodemsanering rechtstreeks van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). Ook zal zij in de nabije toekomst alle taken en bevoegdheden in het kader van de WBB toegewezen krijgen. Naast de rechtstreekse gemeenten zijn er in het kader van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) ook programma- en projectgemeenten aangewezen (zie paragraaf 2.3). Voor een kort financieel overzicht terzake zie paragraaf 5.4.

Om stagnatie van maatschappelijke ontwikkelingen te voorkomen, voert de provincie Drenthe een beleid om de sanering van (ernstige) gevallen van bodemverontreiniging te stimuleren. Bij veel saneringen door derden is het gewenst dat de provincie in de vorm van cofinanciering bijspringt. Het proces van cofinanciering kwam tot dusver echter slecht van de grond. Om hierin verandering te brengen is het Tender-project opgestart. In het project is gezocht naar mogelijkheden om de regeling laagdrempeliger te maken. Deze mogelijkheden bleken onvoldoende aanwezig om daar op afzienbare termijn succes van te verwachten. Vervolgens is besloten om de huidige cofinancieringsregeling extra onder de aandacht van particuliere saneerders te brengen. Zo zijn 25 bedrijven in nauw overleg met de Stichting Bodemsanering in gebruik zijnde Bedrijfsterreinen (BSB) intensief voorgelicht. Met een aantal daarvan lopen onderhandelingen over de daadwerkelijke sanering en de bijdrage van de provincie.

Door de aanpassing van de Algemene maatregel van bestuur (AMvB) verplicht bodemonderzoek (VERBOND) kunnen nu ook de bedrijven die zich na 1989 op een locatie hebben gevestigd worden benaderd door de BSB. In Drenthe gaat het hierbij om circa 1.000 bedrijven. Van het totale aantal van circa 5.000 bedrijven (exclusief de bedrijven die zich na 1989 hebben gevestigd) vielen circa 2.100 bedrijven af omdat ze niet tot de BSB-bedrijven behoorden of om andere redenen. Van de resterende bedrijven hebben 710 een bodemonderzoek gedaan. Ongeveer de helft van de onderzochte bedrijfsterreinen bleek schoon of slechts licht vervuild te zijn. De overblijvende circa 2.000 bedrijven dienen voor ultimo 2002 een onderzoek uit te voeren of vallen om bovengenoemde redenen eveneens voortijdig af. Het afgelopen jaar is de eerste fase van het kwaliteitszorgplan in werking getreden. Een aantal procedures en besluitvormingsprocessen is gemonitord met het doel deze te evalueren en daar waar nodig te verbeteren.

Gezien de landelijke taakstelling in het kader van het Nationaal Milieubeleidsplan(NMP)-3, om voor 2005 alle verontreinigingen in beeld te brengen en voor 2023 alle ernstige

verontreinigingen te saneren of te beheersen, is het afgelopen jaar een versnelling van de werkzaamheden ingezet.

Uitvoering

Om de in 1999 ingezette versnelling gestalte te geven was er een ambitieus werkplan opgesteld. Het reguliere budget van het Ministerie van VROM was, op ons verzoek, verhoogd van f 4 miljoen naar f 6 miljoen. Het reguliere budget en het geld voor de grote projecten, die apart door het Ministerie van VROM worden gefinancierd, bedroeg samen ruim f 10 miljoen. In het werkplan bodemsanering 1999 waren in totaal 54 projecten opgenomen waaraan gewerkt zou worden door het doen van onderzoek of het uitvoeren van de sanering. Hierbij waren 10 projecten waarvan de uitvoering van de sanering daadwerkelijk zou beginnen. Van deze 10 projecten zijn er 8 projecten ook daadwerkelijk gestart. De geplande onderzoeken zijn allemaal uitgevoerd.

Sanering gestart in 1999:

- Huizing te Nieuw-Roden
- Woonwagencentrum te Roderesch
- Autosloop Doldersum te Assen
- Kleiduivenschietbaan te Loon
- Vennen Dwingelderveld te Dwingeloo
- Schoolstraat te Hoogeveen
- Westerstraat te Emmen
- Westerd 9 te Peize

Het gaf veel voldoening dat het afgelopen jaar de sanering van het omvangrijke project Huizing te Nieuw-Roden van start kon gaan. Het is de omvangrijkste sanering in Drenthe tot nu toe, de totale kosten zullen circa f 30 miljoen bedragen. De experimentele sanering Evenblij te Hoogeveen heeft in 1999 veelbelovende resultaten opgeleverd. Voor de gas-fabrieken is besloten om in noordelijk verband aan te sluiten bij de landelijke ontwikkelingen en te kiezen voor een programmatische aanpak, waarbij de bodemsanering gezamenlijk wordt aangepakt (paragraaf 3.7).

Handhaving bodemsaneringsprojecten

In het afgelopen jaar werden er veertig handhavingsbezoeken afgelegd bij in uitvoering zijnde projecten. Bij vier locaties werden er controlemonsters genomen. Hieruit kwam naar voren dat bij één locatie aanvullende saneringsmaatregelen moesten worden uitgevoerd. Er werd opgetreden bij vier illegale saneringen. Hierover heeft overleg met justitie c.q. politie plaatsgevonden.

Behalve terreinbezoeken werden ook negenentwintig evaluatierapporten van uitgevoerde saneringen op handhavingsaspecten gecontroleerd. Hieruit kwam naar voren dat bij vier gesaneerde locaties een dusdanige hoeveelheid verontreiniging is achtergebleven dat nazorg noodzakelijk werd geacht, hoewel dit in het saneringsplan niet was voorzien.

Nazorg voormalige stortplaatsen (NAVOS)

De peilbuizen nabij circa 250 voormalige stortplaatsen zijn nagenoeg allen geplaatst in het afgelopen jaar. Bij een drietal locaties is tot nu toe geen toestemming tot het plaatsen van meetpunten verkregen.

De eerste bemonsteringsronde van de geplaatste peilbuizen heeft plaatsgevonden. De analyses zullen worden geïnterpreteerd. Hieruit volgend zal het analysepakket en de frequentie worden aangepast. Tevens zal, indien dat noodzakelijk mocht zijn, de plaatsing van de peilbuizen worden geoptimaliseerd.

Aantal afgegeven beschikkingen

Voortgang van de bodemsanering in Drenthe

In bijlage 1 is een overzicht gegeven van de bekende gevallen van bodemverontreiniging in Drenthe. In totaal waren medio 2000 circa 300 gevallen van ernstige bodemverontreiniging bekend. Inmiddels zijn er in totaal 56 saneringen volledig uitgevoerd door de provincie en circa 160 gevallen door derden.

In onderstaand overzicht is het aantal afgegeven beschikkingen nader onderzoek(NO)/saneringsplan en evaluatierapporten 1999 weergegeven. Omdat niet alle afgegeven instemmingsbeschikkingen op saneringsplannen betekenen dat de saneringen nog hetzelfde jaar worden uitgevoerd, is het aantal beschikkingen niet meer dan een indicatie van de saneringen die in 1999 zijn gestart. Het aantal beschikkingen op het evaluatierapport geeft inzicht in de saneringen die in 1999 zijn afgerond.

Voorts wordt inzichtelijk dat de schoonmaak van de Drentse bodem voor een belangrijk deel in eigen beheer door derden wordt uitgevoerd.

Aantal afgegeven beschikkingen voor de overheid en particuliere beschikkingen in 1999

	Particulieren	Overheid
NO/saneringsplannen	42	19
Evaluatierapporten	29	3

Financiën

Mede door het uitbesteden van werkzaamheden aan ingenieursbureaus is het gelukt veel projecten uit te voeren.

Er is f 10.000.000,- uitgegeven aan bodemsaneringsprojecten uit het budget bodemsanering dat door het Ministerie van VROM beschikbaar is gesteld. Daarnaast hebben de gemeenten naast de drempelbijdrage 7,5% bijgedragen. De provincie draagt tenslotte nog 2,5% bij in de kosten.

Uitgaven (zie ook figuur 1) ten laste van het budget bodemsanering in miljoenen guldens:

t/m 1995	1996	1997	1998	1999	totaal
82	7	12	11	10	122

Figuur 1: budget bodemsanering 1999 in miljoenen guldens

Pilot monitoring 1999

In februari 1999 is in het besluitvormingsorgaan van diverse overheden, het DUIV, besloten dat de bevoegde gezagen vanaf 1999 gegevens verzamelen volgens de nieuwe systematiek van Monitoring Bodemsanering. In het najaar van 1999 heeft het Ministerie van VROM vervolgens met de bevoegde gezagen afgesproken dat de gegevensverzameling over 1999 zou plaatsvinden in de vorm van een pilot op vrijwillige basis. Het doel van deze pilot was tweeledig:

- het presenteren van de eerste resultaten van het werken met de nieuwe monitoringssystematiek. Bij de introductie van de derde woensdag in mei, ofwel de Dag van de Verantwoording in de Tweede Kamer, is het op deze manier mogelijk een eerste indruk te geven van de nieuwe manier van verantwoorden.
 - het opdoen van ervaring met de gegevensverzameling. Door zo snel mogelijk met de gegevensverzameling aan de slag te gaan, kunnen de bevoegde gezagen ontdekken welke problemen er nog zijn bij de implementatie in hun organisatie.
- De provincie Drenthe heeft ook meegewerkt aan deze pilot. In de pilot zijn nog niet alle indicatoren ingevuld die vanaf 1 januari 2000 worden verzameld.

Om een indruk te geven van de gegevens die vanaf 2001 kunnen worden gepresenteerd zijn in figuur 2 twee waarden opgenomen, indicatoren genoemd. Totaal zijn er 16 indicatoren die ingevuld moeten worden.

In de eerste plaats (figuur 2a) is het aantal saneringen per saneringsvariant opgenomen (indicator It1). Hierbij is onderscheid gemaakt in de multifunctionele saneringen en de functiegerichte saneringen.

In de tweede plaats (figuur 2b) is de indicator B2+3 opgenomen. Deze geeft de in 1999 (technisch) afgeronde saneringen aan, onderverdeeld in WBB (overheidssaneringen) en SEB (sanering in eigen beheer door derden). Hierbij is eveneens aangegeven of het een dynamische of een statische locatie betreft. We spreken van een statische locatie als er geen aanpak wordt verwacht vanuit maatschappelijke ontwikkelingen, zodat aanpak uit WBB- en ISV-middelen wordt georganiseerd. Bij dynamische locaties geldt dat de maatschappelijke dynamiek leidend is voor het moment van aanpak, dat vanuit de belanghebbende wordt georganiseerd.

In figuur 2a en 2b zijn twee voorbeelden te zien van in de pilot 1999 gebruikte indicatoren.

Figuur 2a: Het aantal saneringen per saneringsvariant

Figuur 2b: Het aantal gesaneerde locaties onderverdeeld in WBB en SEB alsmede in dynamische en statische locaties

2. PROVINCIAAL BELEID

2.1. De rol van de provincie

Bodemsanering wordt meer en meer geïntegreerd in andere maatschappelijke activiteiten. Daarmee wordt ingespeeld op de behoeften en belangen van betrokken partijen, de dynamiek van de markt en andere maatschappelijke actoren. De belangen van bodemsanering worden afgewogen tegen en afgestemd met andere actoren. Als integraal doel staat verbetering van de leefomgevingskwaliteit, als onderdeel van een duurzame maatschappelijke ontwikkeling, voorop. Er wordt aansluiting gezocht bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen. En daarnaast vindt de inbedding plaats in integraal en gebiedsgericht omgevingsbeleid.

De maatschappelijke integratie van bodemsanering vergt een interactieve beleids- en planontwikkeling. De verantwoordelijkheid ligt daarbij niet meer exclusief bij de provincie. Deze rolopvatting verandert. De verandering houdt direct verband met de delegatie en decentralisatie van bepaalde taken naar de gemeenten toe. De overdracht van taken wordt met de Drentse gemeenten nader vastgesteld. Afhankelijk van de uitkomst van dit proces blijven de klassieke rollen van de provincie als de bevoegde gezagen, budgethouder en handhaver in meer of mindere mate gehandhaafd. Daarnaast ontwikkelt de rol van de provincie zich richting regisseur, stimulator, adviseur, probleemoplosser en procesbegeleider. Onze toegevoegde waarde zal meer en meer zitten in het initiëren, meedenken en beslissen in het oplossen van problemen.

Wij willen een actieve rol spelen bij het zoeken van oplossingen voor complexe projecten. In bijvoorbeeld gevallen waarbij meerdere partijen zijn betrokken willen wij graag de rol van regisseur en/of initiatiefnemer op ons nemen, waarbij de diverse partijen om de tafel worden gebracht en een integrale oplossing wordt nagestreefd door het inzetten van de instrumenten uit de WBB. In andere gevallen kan de provincie de rol van deskundige of die van financiële katalysator vervullen.

Op het gebied van bodemsanering is dit een nieuwe taak. De invulling daarvan is dan ook nog in ontwikkeling. Voor een belangrijk deel zal aan deze rol invulling worden gegeven in het overleg met de betrokkenen bij bodemverontreiniging. Door een open en rechtstreekse benadering proberen wij een bijdrage te leveren aan het stimuleren van onderzoek en saneringen door en samen met derden.

Voorbeelden waarin onze nieuwe rol al meer handen en voeten heeft gekregen betreffen actief bodembeheer, stedelijke vernieuwing en de programmatische aanpak van voormalige gasfabrieksterreinen. Aan deze onderwerpen wordt in dit programma apart aandacht besteed (zie paragraaf 2.3, 2.6 en 3.7).

2.2. De saneringsdoelstelling

Inleiding

In 1997 heeft het kabinet gekozen voor een belangrijke koerswijziging in het bodemsaneringsbeleid. De saneringsdoelstelling "multifunctioneel, tenzij" is verlaten. De keuze voor "functiegericht en kosteneffectief saneren" biedt naar verwachting voldoende perspectief om de gewenste versnelling van de bodemsaneringsoperatie te realiseren. In het rapport Afwegingsproces saneringsdoelstelling - Van Trechter naar Zeef - (Bever, project A) is de saneringsdoelstelling functiegericht en kosteneffectief saneren uitgewerkt. Medio januari 2000 is de nieuwe saneringsdoelstelling door de Tweede Kamer goedgekeurd. Daarmee is een belangrijke stap gezet in het proces van vernieuwing van het bodemsaneringsbeleid. Hierna wordt in vogelvlucht het afwegingsproces beschreven en wordt invulling gegeven aan de wijze waarop hiermee in Drenthe wordt omgegaan.

Provinciale invulling

De provincie zal bij het opstellen van de eigen saneringsplannen en het beoordelen van de plannen van derden de uitgangspunten van het rapport Van Trechter naar Zeef hanteren. In de WBB zal te zijner tijd het oude uitgangspunt "multifunctioneel, tenzij" worden vervangen door het uitgangspunt van het functiegericht en kosteneffectief saneren. De wetwijziging zal nog enige tijd op zich laten wachten. Om toepassing van de nieuwe saneringsdoelstelling (juridisch) mogelijk te maken zal de minister in een AMvB zijn standpunt aangaande functiegericht en kosteneffectief saneren vastleggen.

De afweging tussen het herstellen van de multifunctionaliteit van de bodem en alternatieven is derhalve niet meer nodig.

Het bevoegde gezag kan voor bepaalde gebieden speciale saneringsdoelstellingen vaststellen. Wij hebben ons voorgenomen dit eventueel te doen in het kader van Actief bodembeheer waarbij het beleid ten aanzien van bodemkwaliteit in de milieubeschermingsgebieden bijzondere aandacht krijgt.

Afwegingsproces saneringsdoelstelling

Visie

Functiegericht en kosteneffectief saneren is gebaseerd op de visie dat de bodemsanering sneller, goedkoper en met meer rendement uitgevoerd dient te worden. In veel gevallen zal verontreiniging achterblijven. Dat betekent dat zorg nodig is om verantwoord met die restverontreiniging om te gaan. In het proces wordt onderscheid gemaakt tussen mobiele en immobiele verontreinigingen.

Strategie

Voor functiegericht en kosteneffectief saneren gelden vier strategische doelstellingen:

1. Men pakt het hele geval integraal aan. Dit betekent dat men zich richt op grond, grondwater en bodemlucht, in relatie tot de geplande ontwikkeling.
2. Men voldoet aan de gebruikseisen van de bodem door :
 - blootstelling aan verontreinigende stoffen afdoende te voorkomen;
 - verspreiding van verontreinigende stoffen afdoende tegen te gaan.
3. Men bouwt ijkmomenten in om het daadwerkelijke verloop van de sanering te toetsen aan het verwachte verloop en indien nodig en mogelijk te kunnen bijsturen.
4. Men kiest voor een oplossing die zo min mogelijk zorg voor de bodem vergt.

Standaardaanpak als het kan, maatwerk als het moet

Als uit onderzoek blijkt dat een locatie gesaneerd moet worden, stelt de saneerder een saneringsplan op. Met een onderbouwing kan dit ook een plan zijn voor een gefaseerde sanering, een deelsanering of een sanering van meerdere gevallen.

Voor het verkrijgen van een goedgekeurd saneringsplan bestaan er drie routes:

- via een standaardaanpak per geval of cluster van gevallen: hierdoor kan de besluitvorming eenvoudiger verlopen;
- via maatwerk per geval of cluster van gevallen: de standaardaanpak zal niet in alle situaties de juiste oplossing bieden. Als de saneerder afdoende aan het bevoegd gezag kan aantonen dat dit zo is, dan wordt een maatwerkoplossing uitgewerkt;
- via maatwerk per gebied. Deze variant is in uitzonderingsgevallen mogelijk. De saneringsdoelstelling wordt toegesneden op speciale kenmerken van een gebied. Het bevoegd gezag kan volgens een democratische procedure voor gebieden met specifieke kenmerken een saneringsaanpak formuleren die afwijkt van de standaardaanpak. Zodoende kan desgewenst meer recht worden gedaan aan de specifieke kenmerken van een dergelijk gebied en wordt meer duidelijkheid vooraf geschapen.

Het motto daarbij luidt: "standaardaanpak als het kan, maatwerk als het moet".

Bij de beoordeling van het saneringsplan wordt bij elke route getoetst in hoeverre de eind-situatie aan de vier eerdergenoemde doelstellingen voldoet.

De standaardaanpak nader toegelicht

De strategie voor het functiegericht en kosteneffectief saneren is zowel voor de grond als het grondwater uitgewerkt. Een onderscheid wordt gemaakt tussen de aanpak van verontreinigingen in de bovengrond en de aanpak van verontreiniging in de ondergrond.

De bovengrond

De standaardaanpak voor immobiele verontreinigingen in de bovengrond bestaat uit het tot stand brengen van een leeflaag. De leeflaag voorkomt bij "normaal" gebruik contact met de vervuiling. De dikte en constructie van de leeflaag hangt af van het gebruik van de bodem. Er zijn vier onderscheiden gebruiksvormen:

1. wonen en intensief gebruikt (openbaar) groen
2. extensief gebruikt (openbaar) groen
3. bebouwing en verharding
4. landbouwgrond/ natuurgebieden.

Voor het wonen zijn leeflagen van 50 tot 150 cm mogelijk. Voor industrieterreinen is vaak een verhard oppervlak als afscherming van de vervuiling reeds voldoende. Voor landbouwgrond is de diepte van de beworteling maatgevend. Afhankelijk van de verontreiniging van het grondwater kan 1 tot 1,5 meter voldoende zijn.

De bodemgebruiksvormen zijn ruim gedefinieerd. Binnen een gebruiksvorm moet men moeiteloos van het ene naar het andere gebruik kunnen overschakelen, bijvoorbeeld van een tuin naar een moestuin. Een "postzegelbenadering" die bestaat uit een lappendeken aan bodemkwaliteiten is ongewenst.

Kwaliteit van de leeflaag

Behalve de dikte van de leeflaag is ook de kwaliteit van belang. Voor ieder gebruik zijn bodemgebruikswaarden (BGW) vastgesteld. Voor de landbouwgronden wordt gebruikgemaakt van de Landbouwadviscommissiewaarden (LAC).

De ondergrond

De standaardaanpak voor de ondergrond (inclusief het grondwater) is gericht op het kosteneffectief verwijderen van de vervuiling. Als eindresultaat van de sanering wordt het niveau van de zogenaamde "stabiele eindsituatie" aangehouden. Binnen 30 jaar moet de stabiele eindsituatie zijn bereikt. Bij het schrijven van voorliggend programma wordt door een landelijke werkgroep nader inhoud gegeven aan het begrip "stabiele eindsituatie". Naar verwachting zal het resultaat van de werkgroep stabiele eindsituatie medio 2000 gereed zijn en in het Bever-eindrapport worden opgenomen.

De uitgangspunten van de standaardaanpak voor de ondergrond zijn:

- de bron van de verontreiniging dient zoveel mogelijk verwijderd te worden.
- de pluim verwijderd men eveneens zoveel mogelijk.
- doel van de sanering is het bereiken van een stabiele eindsituatie die kenmerkend is voor de bodem- en stoffeigenschappen ter plaatse.
- het inbouwen van voldoende ijkmomenten om langlopende saneringen bij te kunnen sturen.

Bij het verwijderen van de verontreiniging in de ondergrond speelt het begrip kosteneffectiviteit een belangrijke rol. Indien volledige verwijdering niet op een kosteneffectieve wijze te realiseren is dient de saneerder een multicriteria-analyse uit te voeren. Een bruikbare methode voor een dergelijke analyse is de RMK-methode. De saneringsvarianten worden onderling vergeleken op de aspecten risicoreductie, milieuverdiensite en kosten. De op basis van de analyse gekozen variant moet een milieuhygiënisch acceptabele eindsituatie opleveren. Verspreiding buiten de oorspronkelijke vlek is acceptabel onder de voorwaarde dat na maximaal 30 jaar de uitgangssituatie daar zoveel mogelijk wordt hersteld. Naast de bovenbeschreven standaardaanpak is maatwerk per geval mogelijk. In uitzonderlijke gevallen is maatwerk per gebied mogelijk (standaard als dat kan, maatwerk als het moet).

Zorg om de restverontreinigingen

Bij functiegericht saneren blijft in veel gevallen restverontreiniging in de bodem achter. Daarom is "zorg" noodzakelijk. Deze zorg kan bestaan uit:

- registratie (vastlegging)
- monitoring (meten)
- nazorg (actieve maatregelen)

De zwaarte van de zorg neemt toe naarmate men minder vergaande saneringsmaatregelen heeft genomen. In het saneringsplan dient bij een functionele sanering als vast onderdeel een zorgplan te worden opgenomen.

Besluitvorming en beschikkingen

Het afwegingsproces voor de nieuwe saneringsdoelstelling is tevens een goede gelegenheid de beoordeling van de saneringsplannen te stroomlijnen. De Wm kent verschillende methoden om vergunningen te verlenen. In analogie daarmee zullen op landelijk niveau de volgende mogelijkheden worden verkend:

- werken met algemene regels en convenanten voor de uitvoering van de bodemsanering. Daarin maken provincie en belanghebbenden afspraken over de aanpak van min of meer gelijke saneringsgevallen. Toetsing van individuele gevallen op alleen hoofdlijnen wordt daardoor mogelijk. Dat maakt de besluitvorming gemakkelijker.
- meer gebruikmaken van een gedifferentieerd stelsel van beschikkingen, waarmee vormen van standaardaanpak en gevallen van maatwerk op gepaste wijze beoordeeld kunnen worden.

Voor detailinformatie over de nieuwe saneringsdoelstelling wordt verwezen naar Van Trechter naar Zeef (ISBN 90-12-08843-7).

2.3. Stedelijk gebied

Algemeen

Naar verwachting zal in november 2000 (met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2000) de Wet stedelijke vernieuwing (WSV) in werking treden. Deze wet regelt onder andere het ISV. Binnen het ISV wordt een aantal subsidiestromen, waaronder gedeeltelijk die voor bodemsanering, gebundeld om ze effectiever te kunnen inzetten. Onder invloed van het ISV gaat de aanpak van bodemsanering in het stedelijk gebied (bebouwde kom + uitleggebieden) ook in Drenthe de komende jaren behoorlijk veranderen. Bodemsanering zal, nog meer dan voorheen, integraal deel gaan uitmaken van ruimtelijke inrichting. De gemeenten krijgen daarbij een belangrijke rol toebedeeld ten aanzien van uitvoering en programmering. Het ISV onderscheidt *rechtstreekse gemeenten* en niet-rechtstreekse gemeenten. Rechtstreekse gemeenten ontvangen de rijksbijdrage direct van het Ministerie van VROM. De verdeling van de rijksbijdrage over de *niet-rechtstreekse gemeenten* wordt door de provincie geregeld op basis van een meerjarenontwikkelingsprogramma (voor de programmagemeenten) of op basis van projecten (voor de projectgemeenten).

Rechtstreekse gemeente

De rechtstreekse gemeente in Drenthe, Emmen, is bij de inwerkingtreding van de WSV verantwoordelijk voor de planning en uitvoering van bodemonderzoek en bodemsanering in het stedelijk gebied. Daarnaast kunnen rechtstreekse gemeenten er aanvullend voor kiezen om ook de WBB bevoegdgezagtaken voor het stedelijk gebied (en de verantwoordelijkheden voor hun landelijk gebied; zie paragraaf 2.4) te krijgen. Hiervoor worden wettelijke mogelijkheden geschapen. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Emmen heeft in juni 2000 besloten hiervoor te opteren. De provincie Drenthe wil hieraan haar medewerking verlenen. Een ambtelijke werkgroep, samengesteld uit medewerkers van de provincie en de gemeente, heeft de overdracht van de bevoegdgezagtaken van de provincie naar de gemeente Emmen uitgewerkt. De conclusie van deze werkgroep is geweest dat de gemeente Emmen met ingang van 1 januari 2003 bevoegd gezag kan worden bedoeld in de WBB. Voor de periode 1 januari 2001 tot 1 januari 2003 is in juli 2000 in een Bestuursovereenkomst vastgelegd dat de bodemsaneringstaken en bevoegdheden fasegewijs van de provincie naar de gemeente worden gedelegeerd. Deze delegatie vindt plaats op basis van artikel 107 van de Provinciewet.

De gemeente Emmen ontvangt de bodemsaneringsgelden direct van het Ministerie van VROM. Daarvoor heeft de gemeente Emmen in november 1999 een meerjarenontwikkelingsprogramma, inclusief een gemeentelijk Bodemsaneringsprogramma, opgesteld en ingediend bij het Ministerie van VROM. De provincie heeft hierover een advies uitgebracht aan het Ministerie van VROM. Door het Ministerie van VROM is aan Emmen voor de eerste ISV-periode (tot 2005) f 8,3 miljoen aan budget toegekend voor bodemsanering in het stedelijk gebied. Daarmee zullen in totaal 22 locaties worden aangepakt. Ten aanzien van de in 2000 nog lopende bodemsaneringsprojecten worden met de gemeente Emmen afspraken gemaakt omtrent het moment van overdracht. Daarbij zal in elk geval de lopende projectfase door de provincie worden afgerond.

Programmameenten

De gemeenten Assen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel zijn in Drenthe aangewezen als programmameenten. De programmameenten hebben vóór 1 juli 2000 een meerjarenontwikkelingsprogramma (inclusief gemeentelijk bodemsaneringsprogramma) ingediend bij de provincie. De programma's worden door ons getoetst, waarbij onder andere een toetsing plaatsvindt over het aspect bodemsanering. De toetsing vindt plaats aan de hand van twaalf criteria die daarvoor door ons zijn opgesteld. De verdeling van bodemsaneringsgelden over de programmameenten vindt vervolgens plaats op basis van de ingediende meerjarenprogramma's en de toetsing hiervan.

Wij streven ernaar dat de programmameenten de programmering en uitvoering van de bodemsaneringen met ingang van 2001 zelf ter hand nemen. Hiermee beogen wij een optimale inbedding van bodemsanering binnen ruimtelijke ontwikkelingen die in de gemeenten plaatsvinden. Over de in 2000 nog lopende projecten die zijn opgenomen in het meerjarenontwikkelingsprogramma zullen met de desbetreffende gemeenten afspraken worden gemaakt over het moment van overdracht. Daarbij zal de lopende projectfase in elk geval door ons worden afgerond. Een verdere overdracht van taken en bevoegdheden van de provincie naar de programmameenten door middel van delegatie ligt in Drenthe niet voor de hand en wordt door ons ook niet gestimuleerd.

Een voorbeeld van de inbedding van bodemsanering: het Oostersingelgebied in Coevorden.

Het Oostersingelgebied in Coevorden betreft een oud gedeelte van de binnenstad, waar een aantal omvangrijke bodemsaneringsgevallen al geruime tijd voor stagnatie zorgt bij de planontwikkeling. Doordat de bodemsanering nu in de totale planontwikkeling kan worden meegenomen biedt dit de mogelijkheid om de bodemsaneringskosten te verevenen met de totale opbrengsten, waardoor het veel beter mogelijk is om marktpartijen (financieel) bij het project te betrekken.

Projectgemeenten

De overige zeven gemeenten in Drenthe zijn aangewezen als projectgemeenten. De projectgemeenten zijn niet verplicht een meerjarenontwikkelingsprogramma op te stellen. Projecten die binnen het ISV worden uitgevoerd, kunnen afzonderlijk bij de provincie worden ingediend. Bodemsanering moet, voor zover van toepassing, wel integraal deel uitmaken van deze ISV-projecten. In verband met de verdeling van de rijks gelden over alle niet-rechtstreekse gemeenten zijn de projectgemeenten verzocht om voor 1 juli 2000 een raming te geven van de bodemsaneringskosten binnen ISV-projecten.

Wij stellen ons op het standpunt dat de programmering en uitvoering van bodemsaneringen binnen het stedelijke gebied van projectgemeenten niet worden overgedragen, tenzij de projectgemeenten daartoe een verzoek indienen. Verder blijft de provincie bevoegd gezag voor het stedelijk gebied van projectgemeenten. Wij willen wel stimuleren dat de projectgemeenten zelf initiatief nemen om bodemsaneringsgevallen binnen het stedelijk gebied aan te pakken via het indienen van ISV-projecten.

2.4. Landelijk gebied

Wat betreft het zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande ontwikkelingen zal er vooral aansluiting worden gezocht bij landinrichtingsprojecten. Dat gebeurt nu ook al. In het land-inrichtingsproject Schoonebeek wordt er in nauw overleg met de landinrichtingscommissie gezocht naar mogelijkheden om de bodemsaneringsproblematiek van de gedempte wijken gezamenlijk aan te pakken. Voor de gedempte wijken is een zogenaamde Bodemsaneringsontwikkelingsmaatschappij(Bosom)-constructie opgezet. Samen met de eigenaren,

vertegenwoordigers van de gemeente, het waterschap, de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM), het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV), de landinrichtingscommissie en de Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (NLTO) worden de diverse saneringsmogelijkheden onderzocht.

In andere landinrichtingsprojecten spelen ook problemen met vervuilde locaties. Daarbij wordt naar verschillende oplossingsmogelijkheden gekeken. Bij geringe problemen wordt overwogen de vervuilde locaties buiten de uit te ruilen gronden te houden, zodat de vervuilde locaties niet van eigenaar verwisselen. Als dit niet mogelijk is zullen er oplossingen worden gezocht om de risico's voor de nieuwe eigenaren weg te nemen. Een van de mogelijkheden daartoe is het afsluiten van een convenant tussen overheden (gemeenten, provincie, waterschap, de Ministeries van VROM/LNV) en de gezamenlijke eigenaren. In een aantal Groningse deelgebieden voor de landinrichting is een dergelijk convenant uitgewerkt. Het betreft gebieden waar veel gedempte wijken liggen verspreid in het gebied. Voor het Drentse landinrichtingsgebied Schoonebeek wordt deze mogelijkheid in ieder geval onderzocht. Voor andere gebieden blijft deze mogelijkheid ook bestaan.

2.5. Kwaliteitszorg

Kwaliteitszorg krijgt steeds meer aandacht in het maatschappelijk verkeer. Ook in de bodemsanering wordt zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering gewerkt aan het opstellen van kwaliteitszorgplannen. Bij de Productgroep Bodem is na een onderzoek bij verschillende klanten, zoals gemeenten, bedrijven en ingenieursbureaus een kwaliteitszorgplan opgesteld voor een tweetal activiteiten.

Het ging ten eerste om het opstellen van de beschikkingen voor de nadere onderzoeken, de saneringsplannen en de evaluatierapporten. Daarnaast is gekeken naar de informatieverstrekking en advisering aan derden. Voor deze activiteiten zijn protocollen opgesteld en de gang van zaken is gedurende een half jaar gevolgd en wordt thans geëvalueerd. Uit de evaluatie moet volgen of de gehaalde kwaliteit voldoet aan de gestelde eisen en of er verbeteringen mogelijk zijn. In de loop der tijd zullen nieuwe activiteiten onder de loep worden genomen. De bedoeling is dat de meest belangrijke processen bij de voorbereiding en uitvoering van de bodemsanering voortdurend worden gemonitord en zonodig worden bijgesteld en verbeterd, zodat gesproken kan worden van een goede kwaliteitsborging. Ook bij de uitvoering wordt door de Productgroep Civiele Techniek met een kwaliteitszorgsysteem gewerkt. Eén van de uitgangspunten daarbij is dat een belangrijk deel van de kwaliteitszorg bij de uitvoerende aannemer wordt gelegd. Voor de aanvang van de werkzaamheden dient de aannemer een kwaliteitszorgplan met betrekking tot de uit te voeren sanering te overleggen.

Behalve dat wij zelf belangen hebben, is een goede kwaliteitsborging ook een uitgangspunt bij de beoordelende instanties zoals het Ministerie van VROM. Het ministerie zal de beoordeling per project loslaten en overgaan op de beoordeling van het halen van de afgesproken doelstellingen uit onder andere het NMP, evenwel onder de voorwaarde dat de provincies kunnen aantonen dat zij over een goed kwaliteitsborgingssysteem beschikken. Het spreekt vanzelf dat ook onze klanten recht hebben op een goede en constante kwaliteit, dit komt de rechtszekerheid en de rechtsgelijkheid van een ieder ten goede.

2.6. Juridisch instrumentarium

In het kader van dit programma wordt het begrip juridisch instrumentarium beperkt tot de bevoegdheden die een dwingend karakter hebben. Dit betreft dus het kostenverhaal en de bevelsinstrumenten, namelijk het onderzoeksbevel, het saneringsbevel, het bevel tijdelijke

beveiligingsmaatregelen te treffen en de aanwijzingsbevoegdheid als bedoeld in het Besluit VERBOND.

Het kostenverhaal betreft thans nog de bevoegdheid van de minister van VROM om de kosten van onderzoek en sanering te verhalen die voor rekening van het Rijk zijn genomen in het kader van de WBB. Daarbij wordt tevens het gemeentelijk en het provinciaal kostenaandeel meegenomen. Een van de resultaten uit het Bever-proces is dat het Rijk taken en bevoegdheden aan de bevoegde gezagen wil decentraliseren (C6). Een van de onderdelen hierbij is het kostenverhaal. Hiervoor is wetswijziging noodzakelijk. Dit zal nog wel enige jaren duren. Momenteel is in studie hoe de decentralisatie van het kostenverhaal in de periode tot de wetswijziging gestalte zou kunnen krijgen. De verwachting is dat hieromtrent in het najaar van 2000 meer duidelijkheid zal komen. Het onderstaande betreft dan ook een uiteenzetting van het huidige beleid.

Onze medewerking aan het kostenverhaal omvat het verstrekken van juridisch relevante informatie aan de landsadvocaat. Deze informatie is grotendeels opgenomen in de onderzoeksrapporten die doorgaans als bewijsmiddel worden ingezet.

Deze bevelsmogelijkheden zijn de bestuursrechtelijke vertaling van het uitgangspunt "de vervuiler betaalt". Dit uitgangspunt is onderdeel van het provinciale milieubeleid en dient dan ook als zodanig te worden gehanteerd. Het moet de nodige impulsen geven aan grondeigenaren en aan veroorzakers tot bodemsanering in eigen beheer. Hierbij nemen wij in overweging dat vele grondeigenaren mogelijk niet als veroorzakers zijn te beschouwen, doch wel de rechten hebben om de veroorzakers of rechtsvoorgangers aansprakelijk te stellen voor de bodemverontreiniging. Voorts overweegt de provincie daarbij dat wanneer deze grondeigenaren deze rechten hebben verspeeld, doordat ze tijdens de verwerving wisten of konden weten van de bodemverontreiniging, zij door deze risicoaanvaarding een positie hebben aanvaard die niet veel verschilt van die van de veroorzaker zelf. Hetzelfde geldt indien de grondeigenaar niet tot aansprakelijkstelling bereid is, dan wel zijn rechten wegens verjaring of te lang stilzitten heeft verspeeld. Bij de inzet van het saneringsbevel zullen wij de voorkeursvolgorde hanteren zoals die in de toelichting op de WBB is verwoord. Daarom zal eerst worden gekeken naar de veroorzaker, vervolgens naar de grondeigenaar en tenslotte naar overige belanghebbenden bij de sanering. Deze volgorde heeft geen juridisch bindend karakter, maar verplicht om per geval te motiveren waarom eventueel van die volgorde afgeweken wordt. Wat het bevel tot onderzoek en tot tijdelijke beveiligingsmaatregelen betreft sluit dit aan bij het standpunt van de wetgever dat enkel de zorgplicht van de grondeigenaar alsmede diens eigenaarsrisico reden kan zijn om van hem onderzoek te eisen met voorbijgaan aan de hiervoor aangegeven volgorde.

In het najaar van 2000 gaan wij over tot een actief bevelsbeleid, zonder overigens het bevel als doel op zich te beschouwen. Doelstelling is immers onderzoek of sanering.

Het actief uitvoeren van het bevelsinstrument wordt zichtbaar door het in te stellen bevelsteam, waarbij sprake is van zowel juridische als van technische expertise. Dit team zal zich bezighouden met het activeren van het bevelsinstrument, waarbij het Bodemsaneringsprogramma als uitgangspunt wordt genomen. Daarnaast is zij ook belast met de uitvoering van deze bevelen.

Wij kiezen ervoor de overlegfase, die voorafgaat aan de bevelsactie, als oriënterend aan te merken. Zo kan de bewuste kwestie worden belicht vanuit alle invalshoeken, facetten en aspecten, inclusief onderwerpen als urgentie, cofinanciering, afkoop, BSB-beleid, enz. Mocht van vrijwillige medewerking geen sprake zijn, dan zal het overleg van onze kant worden geïntensiveerd. Leidt dat niet tot de gevraagde medewerking, dan zal de procedure worden ingegaan, onder aankondiging van het begrip bevel, met toepassing van artikel 4:8 (en verder) van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Terzake tijdelijke beveiligingsmaatregelen zal, zo mogelijk vooraf, door de provincie door artikel 37, derde lid, de noodzaak van het treffen daarvan, bij beschikking worden aangegeven. In het kader daarvan kan de mening van belanghebbende, met name de desbetreffende

grondeigenaar, op juridisch scherpe wijze worden afgetast, zonder dat het bevel reeds is gegeven.

2.7. Handhaving

Met de inwerkingtreding van de WBB op 1 januari 1995 is handhaving bij bodemsanering een nieuwe taak geworden voor de provincie. In de WBB is geen eigen handhavingssystematiek ingevoerd. Voor de uitvoering van de handhaving van de WBB wordt verwezen naar hoofdstuk 18 van de Wm.

De WBB kent een systeem van meldingen.

Degene die voornemens is de bodem te saneren dan wel handelingen te verrichten waardoor de verontreiniging van de bodem wordt verminderd of verplaatst, doet van dit voornemen melding bij GS. Hierbij gaat het om verontreinigingen die zijn ontstaan vóór 1987 waarop artikel 28 van de WBB van toepassing is: de zogenaamde historische verontreinigingen.

Verontreinigingen die zijn ontstaan ná 1987 vallen onder artikel 27, samen met artikel 13 van de WBB (het zogenaamde zorgplichtartikel), waarvoor ook de meldingsplicht geldt.

Daarnaast is nog artikel 30 van de WBB voor ongewone voorvallen van toepassing.

Indien een melding volgens artikel 28 van de WBB een geval van ernstige bodemverontreiniging betreft, moet voor de sanering een saneringsplan ter goedkeuring aan GS worden ingediend volgens artikel 39 van de WBB.

De handhaving van saneringsplannen, waarmee de provincie instemt, is een routinematige vorm van handhaven, die specifiek is gericht op de SEB bij particulieren en bedrijven. De locaties worden tijdens de sanering bezocht door handhavers. De controle richt zich met name op de (tijdige) start van de sanering, de melding van de startdatum van de sanering, eventuele afwijkingen van het saneringsplan, de afvoer van verontreinigde grond en de beoordeling achteraf van het evaluatierapport. Bij de controle zal in sommige gevallen ook gebruik worden gemaakt van contra-expertiseonderzoek waarbij, in onze opdracht, monsters worden genomen van de reeds gesaneerde locatie of van partijen grond die worden afgevoerd.

Wanneer de verplaatsing van verontreinigde grond niet wordt gemeld, is sprake van een illegale sanering.

Overtreders ontvangen in principe een aanschrijving waarin zij verzocht worden de ontstane milieuschade ongedaan te maken. Bij ernstige overtredingen wordt overleg gevoerd met het Openbaar Ministerie om te zorgen dat de bestuursrechtelijke en strafrechtelijke aanpak op elkaar worden afgestemd. Van bestuurlijke dwangmaatregelen kan gebruik worden gemaakt, waaronder het opleggen van een last onder dwangsom of het toepassen van bestuursdwang. Overtreders van de regels zijn meestal de grondeigenaren, oftewel de opdrachtgevers van de grondverplaatsingen. Dit kunnen zowel burgers, bedrijven als overheden zijn. Er is geen onderscheid in de aanpak van deze overtreders. Wel wordt rekening gehouden met de omstandigheden waaronder overtredingen plaatsvinden.

Gebleken is dat de inhoud en consequenties van de WBB niet altijd bekend zijn bij de burgers en/of grondtransporteurs, omdat de wetgeving nog vrij nieuw is. Belangrijk is dat behalve handhaving ook voorlichting wordt gegeven aan bedrijven en burgers.

Afwijking van het saneringsplan

In de meeste gevallen worden kleine afwijkingen toegestaan als onderdeel van het bestaande saneringsplan. Mochten zich tijdens de uitvoering van de sanering onvoorziene omstandigheden voordoen waardoor er van het saneringsplan moet worden afgeweken, dan is het afhankelijk van de mate van afwijking of het kan worden meegenomen in het evaluatierapport of dat er een nieuw saneringsplan moet worden ingediend. Een richtlijn hierbij is dat wanneer de saneringsdoelstelling wordt gewijzigd, een nieuw saneringsplan is vereist. Dit geldt evenzeer als belangen van derden zouden kunnen worden geschaad door de ontstane

afwijking van het oorspronkelijke saneringsplan. Uiteraard moet iedere afwijking op zijn eigen merites worden beoordeeld.

Toekomst

Het accent bij de handhaving zal in de komende periode liggen op kwaliteitsverbetering. Samenwerking, verbeterde uitwisseling van informatie tussen handhavingpartners en het gezamenlijk uitvoeren van handhavingsacties zijn daarbij richtinggevend. Dit mede in aansluiting op de in februari 1999 afgesloten Bestuursovereenkomst tussen provincie, Drentse gemeenten en justitie. Naast vorengenoemde speerpunten wordt er voorlichting gegeven en wordt er gewerkt aan het verbeteren van de geautomatiseerde registratie en de verwerking van gegevens. Het Handhavingsuitvoeringsprogramma 1999 van de Productgroep Bodem wordt hierbij als leidraad gebruikt.

2.8. Bevoegdheden

Overdracht van bevoegdheden

De WBB geeft in artikel 53 het bevoegde gezag de mogelijkheid feitelijk onderzoek en sanering over te dragen aan gemeenten. Wij staan welwillend tegenover deze vorm van decentralisatie. De bevoegdheden, zoals het nemen van wettelijke besluiten en het verdelen van het WBB-budget, blijven bij deze overdracht bij de provincie.

Verder kan delegatie van bevoegdheden plaatsvinden met gebruikmaking van artikel 107 van de Provinciewet. Hierbij gaan ook de verantwoordelijkheden van de provincie over naar de desbetreffende gemeente. Wij staan ook positief tegenover deze mogelijkheid. Hierbij beoordelen wij met name of de kwaliteit van de gemeentelijke organisatie een verantwoorde uitvoering van deze taken waarborgt.

Voor de overdracht van de uitvoering, als bedoeld in artikel 53 van de WBB, heeft de provincie onderstaand beleid ontwikkeld:

- de desbetreffende gemeente dient over voldoende kennis en ervaring op het gebied van bodemsanering te beschikken. Als dit ontbreekt kan de gemeente, indien nodig, gebruikmaken van deskundig personeel van de provincie;
- de overdracht moet een meerwaarde opleveren voor wat betreft de samenloop met andere werkzaamheden van de gemeente, bijvoorbeeld een reconstructie van een weg, dorpscentrum, etc. In die gevallen kunnen zowel bij de planvoorbereiding als bij de uitvoering de werkzaamheden goed op elkaar worden afgestemd. Vaak kunnen ook de directievoering van de sanering en de andere werkzaamheden in één hand worden gelegd, wat kostenbesparend werkt en een goede afstemming bevordert;
- de kosten van de sanering moeten inzichtelijk en gescheiden van de andere werkzaamheden worden geadmistreerd;
- voorzover mogelijk moet de overdracht per project gaan, om het toezicht op de gemeenten overzichtelijk te houden.

Alvorens tot overdracht kan worden overgegaan moet duidelijk zijn of het een overheidssanering dan wel een sanering in eigen beheer door derden betreft.

De provincie behoudt zich het recht voor in alle fasen van het project de zaken te controleren en zal zo nodig, zowel in de planvoorbereiding als tijdens de uitvoering, relevante vergaderingen moeten kunnen bijwonen. Voor de kwaliteitsbewaking zal worden aangesloten bij vergelijkbare procedures in het kader van subsidies, die werden verstrekt voor het uitvoeren van werken. Behalve de mogelijkheid de uitvoering op te dragen aan een gemeente, bestaat er ook de mogelijkheid dat wij personeel van een gemeente inhuren voor de uitvoering, bijvoorbeeld voor de directievoering. De kosten van een gemeentelijke ambtenaar kunnen op het project worden geboekt.

Provinciale eigendommen

De provincie is eigenares van onroerende zaken. Wij voeren taken uit zoals onderhoud en beheer van onroerende zaken en objecten, al dan niet in eigendom van de provincie. Voorts vinden grondtransacties plaats, verhuur en worden projecten uitgevoerd zoals onderhoud, aanleg, reconstructies, enz. Dit heeft voornamelijk betrekking op wegen, bermen, parkeerplaatsen, kanalen en oevers. De mogelijkheid van bodemverontreiniging is hierbij reëel aanwezig.

In deze hoedanigheid - dus niet als bevoegd gezag in het kader van de WBB, maar als rechtspersoon met een eigen privaatrechtelijke verantwoordelijkheid - is het belangrijk op verantwoorde wijze met de kans op bodemverontreiniging om te gaan.

Daarnaast vervullen wij op dit punt ook een voorbeeldfunctie om onze eigendommen van verontreiniging te ontdoen.

Het initiatief om deze problematiek in eerste instantie in kaart te brengen en vervolgens aan te pakken, ligt evenals bij overige private personen, bij onszelf. De aanwezige interne kennis en ervaring op het gebied van onderzoek en sanering kan hierbij uiteraard worden ingezet.

Om de bodemverontreinigingsproblematiek op een heldere wijze in beeld te brengen, is het zinvol om hierin de volgende aspecten te betrekken:

- het inventariseren van mogelijk verontreinigde locaties
- het in kaart brengen van de risico's die hiermee gepaard gaan
- het opstellen van een Bodemsaneringsprogramma voor provinciale eigendommen
- de financiële opzet van de te verrichten onderzoeken en eventuele saneringen

Mede gezien de reeds genoemde voorbeeldfunctie neemt de provincie deze problematiek ter hand.

De provincie is inmiddels gestart met het inventariseren van mogelijk verontreinigde locaties.

2.9. Beleid in uitvoering - enkele bijzondere projecten

Actief bodembeheer

In december 1999 hebben wij het interimbeleid Actief bodembeheer vastgesteld. Provincie en gemeenten werken nauw samen om dit beleid verder te ontwikkelen.

De gemeenten zijn bevoegd gezag voor de uitvoering van de regeling. Een van de belangrijke uitgangspunten daarbij is dat de bodem geschikt moet zijn voor het huidige of gewenste gebruik ervan. Er bestaat dus een belangrijke overeenkomst met het functiegericht saneren.

Overheden, bedrijven en burgers moeten vroegtijdig weten of de kwaliteit van de bodem geschikt is voor wat men met de bodem wil. De voorgeschreven manier om hier achter te komen is het opstellen van een bodemkwaliteitskaart.

Voor het opstellen van deze kaarten kan men gebruikmaken van reeds bekende gegevens over vervuilde locaties of locaties waar vervuiling wordt vermoed. Het is de bedoeling bodemkwaliteitskaarten te maken die regelmatig worden geactualiseerd. Drenthe doet mee aan proefprojecten waarin gewerkt wordt aan een definitieve structuur voor de opstelling en het gebruik van bodemkwaliteitskaarten en beheersplannen. Met de gemeenten is overeengekomen dat de provincie de bodemkwaliteitskaarten vaststelt in de milieubeschermingsgebieden, langs infrastructurele werken en voor andere projecten waarbij meerdere gemeenten zijn betrokken zoals bij de landinrichting. Voor de overige gebieden stellen de gemeenten de kaarten vast.

De nieuwe aanpak biedt meer ruimte voor hergebruik van lichtverontreinigde grond. Sinds juli 1999 mag deze grond worden verplaatst en gebruikt als bodem, bijvoorbeeld voor ophoging, de aanleg van woonwijken, landinrichtingsprojecten of natuurontwikkeling. Het gaat wel om vervuilde grond, dus regels blijven nodig. Zo mag de grond alleen worden verplaatst binnen een gebied met dezelfde verontreinigingsgraad. Eerder kon deze grond alleen in zogenaamde "werken" worden toegepast, bijvoorbeeld in geluidswallen. Deze laatste toepassing geldt nog steeds en hiervoor gelden strikte voorwaarden. Zo moet de verontreinigde

grond in het terrein herkenbaar blijven vanwege de terugnameplicht op het moment dat de functie van het terrein verandert.

De nieuwe toepassingsmogelijkheden zijn formeel het gevolg van een vrijstellingsregeling behorende bij het Bouwstoffenbesluit dat de toepassing van lichtverontreinigde grond in werken regelt.

Nieuw is de elektronische grondbank Noord-Nederland. Samen met de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel is dit project opgezet. Het bedrijf Ordina heeft een website ontwikkeld waar vraag en aanbod van lichtverontreinigde grond bij elkaar worden gebracht. De eerste proefperiode loopt tot juni 2001.

Ondanks het feit dat de Vrijstellingsregeling grondverzet specifiek is ontwikkeld om lichtverontreinigde grond te kunnen verplaatsen, blijven de huidige meldingsregels in de Provinciale milieuverordening (PMV) Drenthe ten aanzien van afvalstoffen op het verplaatsen van lichtverontreinigde grond van toepassing. Gestreefd wordt om in 2000 te komen tot een situatie waarbij het dubbel melden wordt voorkomen.

Bodemsanering op bedrijfsterreinen

De kwaliteit van de bodem op vele bedrijfsterreinen is als gevolg van de vaak jarenlange bedrijfsactiviteiten negatief beïnvloed. Door het uitvoeren van bodemonderzoek wordt inzicht verkregen in de situatie. Indien noodzakelijk worden saneringen uitgevoerd om de kwaliteit van de bodem geschikt te maken voor het huidige gebruik. Onderzoek en sanering worden in principe door de bedrijven zelf gefinancierd. In situaties waarbij bedrijven slechts deels zijn aan te spreken wordt gezamenlijk naar oplossingen gezocht (zie ook Cofinanciering, paragraaf 5.2).

Ons beleid is met name gericht op een actieve benadering, stimulering en begeleiding van bodemonderzoek en sanering op bedrijfsterreinen. In deze benadering werken wij samen met de Stichting BSB (zie paragraaf 3.5). Bedrijven worden door de BSB gedurende het gehele traject, vanaf het eerste onderzoek tot het schoonmaken van de bodem ondersteund. Hiermee wordt de "eenloketedachte" in praktijk gebracht. Deze werkwijze leidt tot duidelijkheid en maakt een effectieve handelswijze mogelijk, waardoor het aantal weigeraars wordt beperkt. Naast de begeleiding van individuele bedrijven wordt ook actief naar samenwerking gezocht. Samenwerking tussen bedrijven op hetzelfde bedrijfsterrein (clusters) en samenwerking tussen overeenkomstige bedrijven (branches).

Het samen opgaan van bedrijven is van belang omdat verontreinigingen zich niet houden aan de terreingrenzen. Bij de uitvoering van een onderzoek of sanering speelt daarom niet alleen de kwaliteit van de bodem op het eigen bedrijfsterrein een rol maar ook bij de naastgelegen bedrijven. Door een gezamenlijke aanpak kunnen kosten worden bespaard en kan de uitvoering efficiënter worden uitgevoerd.

Een voorbeeld van een dergelijke benadering is het bedrijventerrein Holwert in Coevorden.

Project Holwert

De Holwert is een van de oudere industrieterreinen in Coevorden. Er zijn 17 bedrijven gevestigd. De bedrijven hebben in overleg met de BSB een cluster opgericht. In clusterverband zijn vervolgens BSB-onderzoeken uitgevoerd. Op basis van de resultaten van het onderzoek heeft een groot aantal bedrijven van de BSB een exit-code gekregen. Dit houdt in dat er geen substantiële verontreinigingen aanwezig zijn. Op de andere bedrijfsterreinen had het jarenlange gebruik zijn sporen duidelijk nagelaten. Een nader onderzoek was nodig om de omvang van de verontreiniging en de risico's voor mens en milieu in beeld te brengen.

Door de bedrijven is samen met de BSB gezocht naar financiële en technische mogelijkheden om de problemen op te lossen. Lange tijd bleken de drempels te hoog om voortgang te boeken. De komst van het nieuwe bodemsaneringsbeleid (zie paragraaf 3.1) heeft een nieuwe impuls aan het proces gegeven. Het cluster heeft ons verzocht mee te doen aan het proces. De aanpak van verontreinigingen op bedrijfsterreinen is een belangrijk issue in het provinciaal beleid. Op het verzoek is dan ook positief gereageerd. In een goede samenwerking wordt nu naar mogelijkheden gezocht om het proces door te laten gaan. Met een financiële bijdrage van het provinciaal WBB-budget

is het vervolgonderzoek van start gegaan. Eind dit jaar zal het saneringsplan gereed zijn, waarna de sanering zijn beslag kan krijgen.

Gesloten stortplaatsen

Ook Drenthe kent vele locaties waar vroeger al dan niet legaal afval gestort is. Deze stortplaatsen, die veelal gesloten zijn, vormen een milieuhygiënisch probleem. Door ongecontroleerde verspreiding van verontreinigd grondwater kunnen aanzienlijke bodemverontreinigingen ontstaan. Wanneer die verspreiding plaatsvindt, is niet bekend. Ook in ruimtelijke, maatschappelijke, financiële en esthetische zin vormen de gesloten stortplaatsen een groot probleem. Voor deze "probleem-items" wordt een oplossing gezocht in landelijk te vormen NAVOS-beleid. Wij sluiten ons aan bij dit te vormen landelijk beleid en vinden het op dit moment niet noodzakelijk om vooruitlopend hierop nog interim-beleid te voeren.

Onder stortplaatsen verstaan wij alle locaties waar het bodemvolume aan afval meer dan 25 m³ bedraagt en er sprake is van een dreigende verontreiniging. Genoemde 25 m³ is gebaseerd op de zogenaamde verkennend onderzoek stortplaatsen(VOS)-nota. Het onderscheid tussen bodem en afval is soms lastig te maken. Als richtlijn wordt gehanteerd dat sprake is van afval, indien meer dan 50% van het volume bestaat uit bodemvreemd materiaal.

De voormalige stortplaatsen waar sprake is van een ernstig geval van bodemverontreiniging worden als bodemsaneringsproject in het kader van de WBB opgenomen. Alle andere stortplaatsen zijn opgenomen in de lijst met gesloten stortplaatsen. De indeling ernstig/niet ernstig is gebaseerd op de gegevens over de verspreiding van de verontreiniging onder het stort.

Alle voormalige stortplaatsen - in Drenthe gaat dit om ongeveer 230 stuks - zijn opgenomen in het NAVOS-traject. De nazorg is opgebouwd uit verschillende fasen. De eerste fase, het uitvoeren van VOS-onderzoeken, is in 1997 afgerond. In de tweede fase vinden de volgende werkzaamheden plaats:

- a. het opstellen van monitoringsplannen per individuele stortplaats (uitgevoerd in 1998);
- b. de plaatsing van monitoringsystemen (uitvoering 1999);
- c. onderzoek naar eventuele verontreiniging onder het stort (2000);
- d. deklaagonderzoek ;
- e. het bemonsteren van alle waarnemingspunten (in eerste instantie is dit gepland voor een periode van 4 jaar).

In 1999 zijn bij al deze stortplaatsen de monitoringsmeetpunten geplaatst. Tevens zijn deze meetpunten bemonsterd en geanalyseerd. De analyses hebben plaatsgevonden met de zogenoemde Terratest. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de meest geavanceerde analysetechnieken voor directe, kwalitatieve en kwantitatieve meting van meer dan 200 verbindingen.

In 2000 zullen er boringen door het stort worden geplaatst om metingen te kunnen verrichten van het percolaat onder het stort.

Nadat de tweede fase is afgerond, zal aan de hand van de analyseresultaten een indeling van deze stortplaatsen worden gemaakt naar ernst en urgentie. De derde fase zal bestaan uit fysieke uitvoeringsmaatregelen van bijvoorbeeld milieuhygiënische, cultuurtechnische of ruimtelijke aard. Op de stortplaatsen die als ernstig en urgent worden beschouwd, zullen dan verdere maatregelen worden uitgevoerd in het kader van de WBB (curatieve spoor).

De overige stortplaatsen zullen worden behandeld in het zogenoemde preventieve spoor, waarvoor landelijk nog een kader wordt gemaakt.

Evenblij

Bodemsaneringsactiviteiten zijn vaak werkzaamheden met een fors prijskaartje. Om deze werkzaamheden voor nu en in de toekomst goedkoper te kunnen maken, wordt op verschillende fronten gekeken naar goedkopere saneringsmethoden.

De provincie Drenthe staat positief tegenover het gebruik van nieuwe, veelal goedkopere, technologie om bodemverontreinigingsgevallen op te lossen.

Door in te stemmen met saneringsplannen die worden ingediend door saneerders in eigen beheer, waarbij nieuwe technologie wordt gebruikt waarvan het resultaat veelbelovend is doch niet altijd 100% zekerheid biedt, geven wij hieraan uiting. En anderzijds stimuleren wij dit via een gezamenlijke aanpak van projecten met NOBIS/SKB.

Een voorbeeld van deze aanpak is het project Evenblij.

Het project Evenblij neemt een bijzondere plaats in binnen Drenthe. Eind 1997 is besloten op de locatie Evenblij te Hoogeveen een proefsanering uit te voeren. Grond en grondwater is ter plaatse sterk verontreinigd met gechloreerde koolwaterstoffen (onder andere met Per). De beoogde proefsanering is gebaseerd op een veelbelovende nieuw te ontwikkelen techniek. Om een meer doelmatige sanering te bewerkstelligen dan een conventionele IBC-variant, waarbij de verontreiniging wordt geïsoleerd, beheerst en gecontroleerd, wordt een biologische in situ-saneringstechniek beproefd.

De saneringstechniek is een totaalconcept voor de aanpak van het brongebied en de pluim. Via gestimuleerde anaërobe in situ-biorestauratie wordt geprobeerd de bodem functioneel en kosteneffectief te saneren. Er vanuit gaande dat na sanering geen dan wel slechts een geringe mate van nazorg noodzakelijk is.

Voor de proefneming is een consortium ingesteld. Naast de provincie zijn daarin vertegenwoordigd DHV en Bioclear (beide adviesbureaus) en Logisticon (de bouwer van de biologische reactoren), LUW (Landbouw Universiteit Wageningen) en NOBIS/SKB. NOBIS staat voor het Nederlands Onderzoekprogramma Biotechnologische In-situ Sanering en draagt bij aan de financiering (ICES-impuls) van de proefnemingen. SKB, Stichting kennisontwikkeling en kennistransfer bodem is de opvolger van NOBIS.

Momenteel is de eerste fase van de proefnemingen afgerond. De resultaten daarvan zijn vastgelegd in een rapport en zijn overwegend positief. Voordat met fase 2 wordt gestart is een interim-fase ingelast. In deze fase wordt ernaar gestreefd enkele knelpunten onder andere verstopping van de infiltratieputten, op te lossen. Fase 2 zal aansluitend worden uitgevoerd en houdt in dat over een langere periode de techniek op full-scalebasis wordt toegepast en wordt gemonitord. Fase 3 zal de daadwerkelijke sanering zijn op basis van de nieuwe techniek.

Huizing

De sanering-Huizing is de grootste en de duurste sanering in Drenthe tot nu toe en zal in totaal circa 30 miljoen gulden gaan kosten. Er is gekozen voor een multifunctionele sanering van de grond en het ondiepe grondwater in verband met de woningbouwplannen van het gemeentelijk uitbreidingsplan De Vijfde Verloting. Het diepe grondwater wordt functioneel gesaneerd.

De grondsanering van dit project zal in het jaar 2000 worden afgerond. Ondanks de grote diepte waarop moest worden ontgraven, soms tot meer dan 7 meter minus maaiveld, is het gelukt de grond tot de streefwaarden schoon te maken. Daarbij is alle verontreinigde potklei verwijderd. Deze vervuilde potklei is er de oorzaak van geweest dat er zoveel vervuiling aan het grondwater wordt afgegeven dat het de afgelopen jaren niet gelukt is het diepere grondwater schoon te krijgen. Dit zal naar verwachting nu wel slagen. Alleen onder de plaatselijke supermarkt is een kleine hoeveelheid verontreiniging achtergebleven. Deze is geïsoleerd door een stalen damwand die ten behoeve van de diepe ontgraving is geplaatst. De komende 5 jaar zal het grondwater intensief worden gesaneerd door middel van het oppompen en zuiveren van het verontreinigde grondwater. Om een goede doorspoeling te bewerkstelligen zal er ook water worden geïnfilteerd.

Het grondwater zal tot de zogenaamde tussenwaarde worden gesaneerd. Tijdens de grondwatersanering kunnen de ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van het uitbreidingsplan De Vijfde Verloting doorgaan.

Grootsaneerders

NAM

De NAM heeft een uitvoeringsprogramma bodemsanering opgesteld. In dit programma zijn alle verlaten productielocaties van de voormalige Business Unit Olie te Schoonebeek opgenomen. Naar verwachting zullen de meeste saneringen voor 2005 zijn afgerond. Het restant zal voor 2010 worden uitgevoerd. Op dit moment worden er jaarlijks ongeveer 30 locaties opgeruimd. In totaal zijn er vanaf 1991 tot 2000, 330 saneringen uitgevoerd en moeten er nog 126 opgestart worden. Naast de bodemverontreiniging is de NAM eveneens bezig met het verwijderen van alle overbodige kabels en leidingen. In totaal moeten er ongeveer 900 km kabels en leidingen verwijderd worden, tot nu toe is er ongeveer 550 km verwijderd.

Naast de bovenbeschreven werkzaamheden voor de buiten productie gestelde olielocaties voert de NAM ook saneringen uit op locaties die nog in gebruik zijn. Op 1 januari 2000 waren er 8 saneringen gaande, op een 5-tal locaties worden beheersmaatregelen uitgevoerd en in het jaar 2000 is het de bedoeling op 3 locaties een sanering te starten. De prioritering voor de in gebruik zijnde NAM-locaties geschiedt aan de hand van onderzoek en wordt uitgevoerd conform de circulaire tijdstipbepaling.

Gasunie

De Gasunie werkt samen met de BSB Groningen-Drenthe aan een programmatische aanpak van haar bodemverontreinigingproblematiek en rapporteert hier jaarlijks over. In totaal heeft de Gasunie in Nederland 881 verdachte locaties indicatief onderzocht. Van deze 881 zullen er ongeveer 400 locaties nader moeten worden onderzocht.

In Drenthe heeft de Gasunie ongeveer 69 verdachte locaties, op basis van het tot nu toe uitgevoerde onderzoek moet er op 24 locaties een nader onderzoek worden uitgevoerd. Het is de verwachting dat ongeveer 12 van deze locaties uiteindelijk ook gesaneerd moeten worden. Van deze 12 zijn er inmiddels al 3 opgestart.

Nederlandse Spoorwegen (NS)

De Stichting bodemsanering NS (SBNS) is in 1995 opgericht door de minister van verkeer en waterstaat (VW), de minister van VROM en de NS. Deze stichting heeft tot doel de ernstige en urgente bodemverontreiniging als gevolg van de exploitatie van het spoorwegennet te onderzoeken en te saneren. Met ingang van 1 januari 2000 is de stichting eveneens bevoegd niet-urgente gevallen van bodemverontreiniging te onderzoeken en te saneren. In Drenthe zijn er 14 onderzoekslocaties waar de SBNS zich over ontfermt, van deze 14 zijn er 8 reeds oriënterend onderzocht, bij deze 8 onderzoeken zijn er geen urgente gevallen van bodemverontreiniging aan het licht gekomen. Tot nu toe is er 1 deelsanering in Drenthe uitgevoerd.

Stichting Uitvoering Bodemsanering Amovering Tankstations (SUBAT)

De SUBAT is opgericht door een aantal benzinemaatschappijen en beheert een fonds voor de sanering van voormalige tankstations.

Landelijk hebben ongeveer 2.000 voormalige pomphouders een overeenkomst met de SUBAT gesloten. De SUBAT heeft in Drenthe voor 76 bedrijven de uitvoering van de bodemsanering ter hand genomen. Op dit moment moeten er nog 10 saneringen worden afgerond. Het betreft hier hoofdzakelijk grondwatersaneringen en in-situsaneringen.

3. LANDELIJKE ONTWIKKELINGEN

3.1. Bever

Het kabinetsstandpunt uit juni 1997 ten aanzien van de gewenste beleidsvernieuwing staat hierna verkort weergegeven.

- Bodemsanering is te duur; er worden per tijdseenheid onvoldoende gevallen aangepakt, waardoor de bodemsaneringsoperatie onvoldoende rendement heeft.
- Bodemverontreiniging leidt tot stagnatie van ruimtelijke en economische processen; het gevolg is maatschappelijke schade en een gering draagvlak voor bodemsanering.
- Een ander gevolg is een negatieve invloed op de kwaliteit van de leefomgeving.

Een koerswijziging in het bodemsaneringsbeleid is noodzakelijk om de stagnatie van maatschappelijke activiteiten op te heffen, het rendement van de aanpak te vergroten en de bodemsaneringsoperatie te versnellen.

Deze koerswijziging houdt in:

1. het goedkoper maken van saneren door de saneringsmaatregelen af te stemmen op het gewenste gebruik (functiegericht saneren). De saneringsbenadering "herstel multifunctionaliteit, tenzij" wordt daarmee verlaten;
2. vergroting van de marktdynamiek door het financieringsstelsel te wijzigen en ook anderszins stimulansen te creëren voor meer marktinvesteringen in bodemsanering. Er komt meer geld beschikbaar voor bodemsanering. Ook zal meer worden gestreefd naar cofinanciering met inbreng van andere partijen in de saneringskosten;
3. verbreden van het draagvlak voor bodemsanering door integratie met maatschappelijke processen en het stroomlijnen van de juridische procedures.

Na het kabinetsstandpunt is het proces van de beleidsvernieuwing zeer intensief aangepakt en is een indeling in drie projecten A, B, en C gemaakt. Het concept-Eindrapport Bever verschijnt in september 2000 en zal aansluitend in het najaar door het kabinet worden vastgesteld. Project A heeft zich beziggehouden met de saneringsdoelstelling. Hierover is reeds gerapporteerd in paragraaf 2.2.

Project B heeft gewerkt aan het vergroten van de marktdynamiek. Er is veel met branches overlegd met het doel de specifieke problemen in kaart te brengen en voorlichting te geven over de mogelijkheden om de bodemvervuilingsproblematiek op te lossen.

Als meest concrete resultaat kan genoemd worden de Bedrijvenregeling die in ontwikkeling is. Dit is een nieuwe regeling die de bedrijven moet stimuleren om met de sanering aan de gang te gaan. In het kort komt de regeling op het volgende neer. De bedrijven kunnen voor de verontreinigingen van vóór 1975 in aanmerking komen voor een basisbijdrage. Tegenover deze basisbijdrage staat een informatie- en een saneringsplicht. Bedrijven moeten zich vóór 2005 melden bij het bevoegd gezag met gegevens over de omvang van de verontreiniging en de geraamde saneringskosten. Deze gegevens zullen in zoverre openbaar zijn dat ze gebruikt worden voor het in kaart brengen van de verontreinigingen vóór 2005.

De sanering dient vóór 2023 gereed te zijn en er zal worden afgerekend op basis van werkelijke kosten.

De Bedrijvenregeling beoogt een verbetering te zijn van de bestaande Cofinancieringsregeling. Deze laatste regeling blijft overigens bestaan voor particulieren. De nieuwe Bedrijvenregeling zal naar verwachting tevens leidend zijn voor financiële toekenningen aan particulieren.

Verder is er met een aantal branches apart overleg gevoerd over de specifieke problemen op het gebied van de bodemsanering. Zo is er onder andere overleg met de chemische wasserijen en de metaalverwerkende bedrijven.

Project C gaat over de slagvaardige overheid. De belangrijkste resultaten van dit project zijn een wijziging in de bevoegdheidsverdeling, onder andere het overdragen van het kostenverhaal aan de bevoegde gezagen. Het vereenvoudigen van de financiële verhoudingen waaronder het invoeren van een budgettoekenning voor 5 jaar. Burgerparticipatie zoals het verbeteren van de communicatie met bewoners en het inpassen van de NMP-3-doelstellingen. De slagvaardige overheid sluit nauw aan bij de ontwikkelingen in het kader van de ISV. Voor een verdere uitleg over het ISV zie paragraaf 3.3.

Om de nieuwe samenwerking tussen het Ministerie van VROM en bevoegde gezagen een basis te geven zal voor een deel de WBB moeten worden aangepast maar ook een aantal praktische zaken met betrekking tot de financiering en de controle. De bedoeling is dat er programmatisch gewerkt gaat worden. De gelden worden toegekend op basis van meerjarenprogramma's en niet op basis van individuele projecten. De controle achteraf zal plaatsvinden op basis van de procesgang bij de bevoegde gezagen. Belangrijke zaken daarbij zijn een goede motivering van de genomen besluiten en een goede archivering. Wat betreft de aanpassing van de wetten is gewerkt aan de inpassing van de nieuwe functionele saneringsdoelstelling. De huidige WBB gaat uit van een multifunctionele doelstelling.

Een ander punt is dat in het kader van de decentralisatie de provincie de bevoegdheid krijgt tot kostenverhaal. Dit kostenverhaal kan achteraf - na uitvoering van de sanering - maar ook vooraf. Een belangrijk voordeel van het laatste is dat de provincie dan vooraf alle financiële zaken definitief kan regelen. Nu doen de bevoegde gezagen dat ook maar er bestaat altijd de mogelijkheid dat het ministerie het er achteraf niet mee eens is. Dit kan betekenen dat de provincie voor de eventuele extra te betalen kosten opdraait.

De daadwerkelijke aanpassing van de WBB kan nog wel enkele jaren duren. Vooruitlopend daarop zal door middel van een AMvB een werkbare situatie worden geschapen.

De uitkomsten van het Bever-proces werkt reeds door in de werkwijze van de provincie en komt in de verschillende hoofdstukken van dit Bodemsaneringsprogramma tot uiting.

In een aparte folder zullen wij de voor de derden belangrijke punten uiteenzetten.

3.2. NMP-3

NMP-3-doelstellingen

Het kabinet heeft het oplossen van het milieuprobleem bodemverontreiniging in tijd begrensd.

In 1998 verscheen het NMP-3. Voor de bodemsanering zijn in het NMP-3 de volgende doelen opgenomen:

1. in de eerste plaats moet, als onderdeel van Actief bodembeheer, de omvang van de bodemverontreiniging voor 2005 landsdekkend in kaart zijn gebracht (bijvoorbeeld door middel van bodemkwaliteitskaarten);
2. in de tweede plaats moet de bodem blijvend worden beheerd. Als onderdeel daarvan wordt gestreefd naar beheersing van de bodemverontreinigingsproblematiek in circa 25 jaar. Daartoe moet de bodem geschikt worden gemaakt voor het gebruik dat maatschappelijk gewenst is, waarbij verspreiding van verontreiniging en nieuwe verontreiniging worden voorkomen en de veiligheid wordt gewaarborgd van mensen en ecosystemen die aan bodemverontreiniging zijn blootgesteld. De voortgang van de realisatie van deze doelstelling en de informatie-uitwisseling tussen betrokken overheden, wordt systematisch gemonitord.

Alle bevoegde gezagen zijn verantwoordelijk voor het halen van de NMP-3-doelstellingen. Of deze doelstellingen worden gerealiseerd, wordt gevolgd via de (beleids)monitoring. In de volgende paragraaf wordt hierop nader ingegaan.

Beleidsmonitoring

In het kader van Bever zijn afspraken gemaakt voor jaarlijkse monitoring van projecten en programma's. Daarvoor zijn landelijk 16 monitoringsindicatoren ontwikkeld en is vastgelegd op welke wijze(n) en met behulp van welke gegevens deze indicatoren worden bepaald. De indicatoren hebben allereerst betrekking op locaties c.q. gevallen, zodanig dat een kwantitatieve sturing op de NMP-3-doelen op de verschillende niveaus mogelijk is. In figuur 3 is dit schematisch weergegeven. Tevens is in dit figuur de relatie aangegeven met het landsdekkend beeld (werkvoorraad) dat eind 2004 beschikbaar moet zijn.

Figuur 3: Kwantitatieve sturing op NMP-3-doelen met behulp van monitoringsindicatoren

Naast de hiervoor genoemde indicatoren zijn monitoringsindicatoren afgesproken voor de financiële sturing, de inzet van het juridisch instrumentarium en het kwalitatieve verloop van de bodemsanering (onder andere de relatie met het grondstromenbeleid).

De hier genoemde monitoring wordt uitgevoerd door het bevoegd gezag WBB en dient in de eerste plaats als managementinstrument voor het bevoegd gezag zelf. Het tweede doel van de monitoring is de sturing van de bodemsaneringsoperatie op provinciaal en landelijk niveau, voor wat betreft de realisatie van de NMP-doelen en de inzet van milieugelden (provinciale en landelijke regiefunctie). In de derde plaats is monitoring van belang voor het kunnen afleggen van verantwoording aan het bestuur en de budgetverstrekker (VROM). De ontwikkelde indicatoren zal het huidige inhoudelijke jaarverslag op grond van artikel 88 WBB gaan vervangen. Hiervoor is wel aanpassing van de regelgeving noodzakelijk.

Vanaf 1 januari 2000 vindt bij de provincies en bij een aantal grote gemeenten de verzameling van gegevens plaats. Vooruitlopend op deze structurele gegevensverzameling zijn in de vorm van een pilot over 1999 gegevens verzameld bij een aantal bevoegde gezagen. Ook de provincie Drenthe heeft meegedaan aan deze pilot (zie paragraaf 1.3, Terugblik op 1999).

3.3. ISV

Algemeen

Met de WSV wordt beoogd vanuit een integraal denkkader te komen tot een stroomlijning van de noodzakelijke (integrale) stedelijke ontwikkelingen. Zoals reeds is aangegeven wordt door middel van een bundeling van diverse bestaande geldstromen tot het zogenaamde ISV in de financiering van de WSV voorzien. Een aanzienlijk deel van het bodemsaneringsbudget zal naar het ISV worden overgeheveld. De rijksmiddelen voor stedelijke vernieuwing (inclusief bodemsanering) worden aan de gemeenten beschikbaar gesteld.

ISV en bodemsanering

In het kader van prestatieveld 10 Duurzaamheid uit het landelijk beleidskader stedelijke vernieuwing moeten de rechtstreekse gemeenten en de programmagemeenten een meerjarenontwikkelingsprogramma opstellen, waarvan het gemeentelijk Bodemsaneringsprogramma integraal deel uitmaakt. De projectgemeenten zijn niet verplicht om een meerjarenontwikkelingsprogramma op te stellen en kunnen volstaan met het indienen van ISV-projecten. De Bodemsaneringsprogramma's moeten in elk geval de volgende elementen bevatten:

- een overzicht van concrete projecten of gevallen van bodemsanering;
- inzicht in de wijze waarop en voor welk deel de markt wordt betrokken (multiplier);
- inzicht in de wijze waarop het totaalbeeld van bodemverontreiniging wordt verkregen en de wijze waarop alle ernstige gevallen voor 2023 worden gesaneerd dan wel beheerst (NMP-3-doelstellingen);
- inzicht in het voorgenomen beleid ten aanzien van de inzet van het juridisch instrumentarium;
- afstemmingsoverleg tussen provincie en gemeente.

Aan de hand van de ingediende gemeentelijke Bodemsaneringsprogramma's wordt door de provincie per gemeente een bijdrage voor bodemsanering toegekend. Voor de rechtstreekse gemeenten wordt deze bijdrage direct door VROM verleend, nadat de provincie hierover advies heeft uitgebracht.

De rijksmiddelen die binnen het ISV worden ingezet moeten een stimulans vormen voor private partijen om te gaan investeren. Dit geldt ook voor de bodemsaneringen die binnen het ISV worden uitgevoerd. Het uitgangspunt hierbij is dat 25% van de kosten vanuit het Rijk worden gefinancierd en 75% van de kosten vanuit de markt. Dit resulteert in een multiplier van 4 voor het gehele gemeentelijke Bodemsaneringsprogramma. Uitgangspunt hierbij is dat de te saneren

locaties minimaal functiegericht worden gesaneerd. Naar verwachting zal er vanaf 2002 vanuit de WBB geen rijks geld meer beschikbaar worden gesteld voor het uitvoeren van saneringen in het stedelijk gebied.

De overdracht van de uitvoerende taken ten aanzien van bodemsanering naar de gemeenten zoals die binnen het ISV is voorzien past binnen het kabinetsstandpunt inzake de vernieuwing van het bodemsaneringsbeleid (juni 1997) en het binnen Bever opgestelde Koers document sturing bodemsaneringsbeleid (juni 1998). Volgens het kabinet en het koersdocument dienen beslissingsbevoegdheden inzake de aanpak van bodemverontreiniging neergelegd te worden op het laagst mogelijke bestuurlijk schaalniveau. Dit is de overheidslaag waar de effecten van bodemverontreiniging (met name stagnatie in ruimtelijke ontwikkelingen) worden ondervonden en die het best in staat mag worden geacht om de juiste afwegingen te maken. Vanuit dit oogpunt wordt een versterking van de gemeentelijke rol op het gebied van bodemsanering noodzakelijk geacht omdat zij het meest in staat zijn om bodemsanering maximaal te integreren binnen ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Hiermee wordt stagnatie in deze ontwikkelingen als gevolg van bodemsanering tegengegaan. Naast de overdracht van de uitvoerende taken op het gebied van bodemsanering naar de gemeenten kan ook overdracht van de bevoegdheden, voortvloeiende uit de WBB, plaatsvinden. Ten aanzien van de rechtstreekse ISV-gemeenten is het de bedoeling dat deze alle taken en bevoegdheden overnemen van de provincies. Het Ministerie van VROM heeft de rechtstreekse gemeenten verzocht om daartoe uiterlijk voor 1 juli 2000 kenbaar te maken of en zo ja per wanneer men de taken en bevoegdheden van de provincie wil overnemen. Ook niet-rechtstreekse gemeenten kunnen bevoegdheden van de provincie overnemen. Zij zullen daartoe echter zelf het initiatief moeten nemen en een gemotiveerd verzoek bij de provincie moeten indienen. Naar verwachting zal landelijk slechts een klein aantal (programma)gemeenten hiervan gebruikmaken.

3.4. Investeringsfonds landelijk gebied

De provincie zal zich in de toekomst vooral gaan richten op het landelijk gebied. De gemeenten zullen in het kader van het ISV vooral bodemsaneringstaken op zich nemen in de kernen en de uitloopgebieden. Evenals het ISV wordt er op landelijk niveau gedacht aan het instellen van een Investeringsfonds landelijk gebied (ILG).

De gedachtevorming over de vormgeving van een dergelijke regeling is nog in ontwikkeling. In het UPR van Bever worden een aantal mogelijkheden genoemd. Er wordt uitgegaan van een programmatische aanpak die moet sporen met het totale integrale provinciale beleid ten aanzien van het landelijk gebied. Het beleid voor de bodemsanering zou als bodem-module mee kunnen liften met landinrichting en/of omgevings- dan wel milieubeleidsplannen. De wettelijke basis voor een integraal planfiguur ontbreekt nog voor het landelijk gebied. Indien mede op grond van de gewijzigde WBB gekozen wordt voor het opstellen van een omgevingsplan wordt het mogelijk om de bodemmodule verdergaand te integreren. In een bodemmodule voor een ontwikkelingsplan voor het landelijk gebied kunnen naar analogie voor het stedelijk gebied onder meer de volgende onderwerpen worden opgenomen:

- gebiedsspecifieke kenmerken voor de bodemverontreiniging op het niveau van de provincie;
- reeds geleverde inspanningen in de afgelopen 15 jaar;
- provinciaal bodembeleid (preventief, curatief, beheer);
- de economische en ruimtelijke potentie waarover een gebied beschikt voor het medefinancieren van de bodemsanering;
- de prioriteiten die worden gegeven;
- de wijze van financieren in relatie tot de multiplier;
- de toepassing van het juridisch instrumentarium.

Hangende deze ontwikkelingen zijn de volgende zaken al wel duidelijk.

Ook voor het landelijk gebied gelden de NMP-3-doelstellingen ten aanzien van de inventarisatie van de omvang voor 2005 en het saneren van de ernstige verontreinigingen voor 2023. Er zal onderzocht worden of de intensiteit van de werkzaamheden in het landelijk gebied moeten worden opgevoerd om deze doelstellingen te halen. De personele en financiële inzet van de provincie zal in het stedelijk gebied naar verwachting in de komende jaren afnemen omdat de gemeenten daar deels zelf aan de slag gaan. De vrijkomende capaciteit bij de provincie kan dan in principe op het landelijk gebied worden ingezet.

3.5. BSB

Door de provincies Groningen en Drenthe en de betrokken Kamers van Koophandel is gezamenlijk één BSB-stichting opgericht. De stichting wordt voor 50% gefinancierd door de provincies, de andere 50% wordt betaald door de Kamers van Koophandel. De Stichting BSB adviseert de betrokken bedrijven en geeft de noodzakelijke voorlichting. De stichting werkt samen met de BSB in Fryslân. Van provinciezijde wordt deze samenwerking ondersteund om een gelijke aanpak in het Noorden te bevorderen.

Naast individuele overeenkomsten met bedrijven, om tot onderzoek en zo mogelijk tot sanering te komen, sluit de BSB ook zogenaamde raamcontracten af waarbij meerdere locaties zijn betrokken.

Voor Drenthe en Groningen is het beleid van de BSB met name gericht op begeleiding van het traject, van het begin tot het einde. Dit moet maximaal vertrouwen wekken door de eenloketfunctie van de BSB. Gehoopt wordt met deze werkwijze zo min mogelijk weigeraars te krijgen. Branchegerichte en clustervormige aanpak gaan een wezenlijk deel uitmaken van de aanpak in Drenthe en Groningen. De eerste resultaten van deze aanpak zijn hoopgevend en zijn vermeld in paragraaf 2.5.

Door deze wijze van aanpak van de BSB zal het traject van de meldingsprocedure meer kunnen worden gestroomlijnd. De afgifte van de beschikking zal hierdoor kunnen bespoedigen. Ook bij de verdere toekomstige ontwikkelingen in de aanpak van de bodemsanering zal de BSB worden betrokken. Bij de verdere uitwerking van de Bedrijvenregeling (zie paragraaf 3.1) zal de rol die de BSB-stichtingen daarbij gaan spelen nader worden aangegeven.

Wij ontvangen bericht van de Stichting BSB welke bedrijven als weigerachtig moeten worden aangemerkt. Aansluitend zal dan aan die bedrijven zowel mondeling als schriftelijk om een reactie worden gevraagd. Blijft het bedrijf weigeren een onderzoek in te stellen, dan volgt uitvoering van de bevelsmogelijkheid zoals die is omschreven in het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen (VERBOND).

Het VERBOND is in het jaar 2000 aangepast en strekt zich nu ook uit tot de BSB-bedrijven die zich na 1989 hebben gevestigd. De extra kosten die gemaakt moeten worden om deze bedrijven alsnog te benaderen zullen volledig door het Ministerie van VROM worden bekostigd. Het gaat bij de stichting Drenthe-Groningen om circa 700 bedrijven die in deze categorie passen.

3.6. Bouwstoffenbesluit

Algemeen

Op 1 juli 1999 is het Bouwstoffenbesluit (Bsb) in zijn geheel van kracht geworden. De gemeenten zijn het bevoegd gezag voor het Bsb.

Voor het provinciaal interim-beleid met betrekking tot hergebruik van verontreinigde grond (nota Werken met secundaire grondstoffen) alsmede voor het Drentse beleid Hergebruik landbouwgrond Actief bodembeheer (nota Toepassing actief bodembeheer bij grootschalige grondstromen in het landelijk gebied) is hiermee de juridische titel vervallen. Het Bsb en het

interim-beleid komen voor wat betreft het hergebruik van verontreinigde grond grotendeels overeen. In het provinciaal beleid inzake Actief bodembeheer zullen de desbetreffende nota's als referentiepunt dienen.

Het Bsb beoogt de volgende milieudoelstellingen te bereiken:

1. bescherming van bodem en oppervlaktewater
2. toepassing van reststoffen (inclusief grond) die geschikt zijn voor hergebruik, waardoor ook de behoefte aan stortruimte vermindert
3. vermindering van het gebruik van zogenoemde primaire bouwstoffen

Het Bsb beperkt zich tot het realiseren en het instandhouden van een werk waarin bouwstoffen worden/zijn verwerkt. Een werk kan zijn een grondwerk, wegebouwkundig werk, waterbouwkundig werk of een bouwwerk.

In het Bsb worden normen en voorwaarden gegeven ten aanzien van de samenstelling en uitloogbaarheid, waaraan grond en bouwstoffen moeten voldoen om als bouwstof in een werk toegepast te worden.

Er worden meerdere categorieën onderscheiden. Voor grond zijn de volgende categorieën aangeduid:

- schone grond;
- categorie 1;
- categorie 2;
- ernstig verontreinigd.

Schone grond kan worden toegepast als bodem of in werken. Beleidsmatig bestaat een sterke voorkeur om deze grond toe te passen als bodem in schone gebieden. Categorie 1 en 2 kan enkel in werken worden toegepast. Categorie 1-grond kan zonder isolatiemaatregelen en onder weinig voorwaarden worden verwerkt. Bij categorie 2 gelden gebruiksnormen en zijn isolatiemaatregelen voorgeschreven. Ernstig verontreinigde grond kan niet als bouwstof worden toegepast.

Actief bodembeheer

Actief bodembeheer is het proces dat de keten preventie, beheer, sanering en nazorg omvat. Doel is het op een maatschappelijk verantwoorde wijze realiseren van duurzaam bodemgebruik.

Met Actief bodembeheer wordt beoogd nieuwe verontreinigingen te voorkomen en waar nodig de bodemkwaliteit te verbeteren om de bodem geschikt te maken voor het gewenste gebruik en de achterblijvende verontreiniging te beheren.

In het kader van Actief bodembeheer bestaat de behoefte om hergebruik van lichtverontreinigde grond als bodem mogelijk te maken.

Hergebruik verontreinigde grond als bodem

Het Bsb richt zich op hergebruik van bouwstoffen in werken. Om hergebruik van lichtverontreinigde grond als bodem mogelijk te maken is de vrijstellingsregeling grondverzet opgesteld. Via de vrijstellingsregeling grondverzet wordt vrijstelling verleend van het Bsb. Aan de vrijstelling van het Bsb zijn een aantal voorwaarden verbonden. Deze zijn:

1. de regeling is alleen van toepassing op lichtverontreinigde grond
2. er bestaat inzicht in de kwaliteit van de ontvangende bodem, vastgelegd in een bodemkwaliteitskaart
3. de kwaliteit van de toe te passen grond is vergelijkbaar met of beter dan de kwaliteit van de ontvangende bodem
4. het hergebruik van grond als bodem leidt niet tot risico's voor de functie van de desbetreffende bodem

-
5. er bestaat een adequaat systeem van bodembeheer, waar melding en registratie deel van uitmaakt, beschreven in een bodembeheersplan
 6. de ontvanger van de lichtverontreinigde grond is gehouden de voorgenomen ontvangst 5 dagen van te voren te melden bij het bevoegd gezag (burgemeesters en wethouders).
- In de vrijstellingsregeling wordt verwezen naar de nota Grond grondig bekeken, augustus 1999 en de Interim-richtlijn bodemkwaliteitskaarten (juni 1999).

In een gebied waarvoor geen bodemkwaliteitskaart is vastgesteld kan geen gebruik worden gemaakt van de vrijstellingsregeling grondverzet. In dat gebied kan de grond slechts worden toegepast in (grond)werken als wordt voldaan aan de regels van de BSB.

3.7. Gasfabrieksterreinen

Momenteel wordt gewerkt aan het opstellen van een noordelijk programma voor de aanpak van gasfabrieksterreinen. De provincie Drenthe doet dit samen met de provincies Groningen, Fryslân en Overijssel.

De bestuurlijke besluitvorming vindt plaats binnen de eigen provincie. Afstemming hierover vindt plaats in het Noordelijk Milieu Overleg (NOMO). De voorbereiding hiertoe wordt verzorgd door een ambtelijke werkgroep waarin de vier provincies zijn vertegenwoordigd. Deze werkgroep wordt extern ondersteund. Binnen elke provincie is separaat een regiegroep ingesteld. De provinciale regiegroepen sturen en begeleiden de processen rond individuele locaties. Ook in Drenthe is een dergelijke regiegroep ingesteld. Via deze groep worden de individuele projectleiders ondersteund in de richting van de gemeenten en andere belanghebbenden.

In samenspraak met de betrokken gemeenten in Drenthe zijn voorbereidingen getroffen om de mogelijkheden tot ruimtelijke herinrichting van de verontreinigde voormalige gasfabrieksterreinen in kaart te brengen. Voor de drie gasfabrieklocaties in Assen, Coevorden en Meppel zijn inmiddels adviesbureaus benaderd om zowel een startdocument als ook een basisdocument per locatie op te stellen. De definitieve basisdocumenten vormen de input van het uiteindelijke programma. In de basisdocumenten worden per locatie zaken als algemene projectgegevens, terreingegevens, ruimtelijke aspecten, milieuhygiënische aspecten, maatschappelijke aspecten, saneringsaspecten, juridische aspecten en kostenaspecten vastgelegd. Tevens wordt aandacht besteed aan organisatorische en planningsaangelegenheden.

Aan de hand van de verschillende basisdocumenten zal worden bepaald hoeveel dynamische, potentieel-dynamische en statische locaties in het noorden aanwezig zijn en wat er voor nodig is om ze te saneren dan wel te beheersen voor 2023.

Het is de bedoeling het ontwerpprogramma eind 2000/begin 2001 vast te stellen. Daarna zal de onderhandeling met het Ministerie van VROM worden gestart over de programmatische bijdrage.

Een voorwaarde voor het Ministerie van VROM is daarbij dat ook derden een belangrijke financiële bijdrage leveren.

4. BESTAAND KADER WBB

4.1. WBB

Doel van de saneringsregeling

De saneringsregeling van de WBB biedt een breed wettelijk kader voor bodemsanering. De werkingssfeer strekt zich in beginsel uit tot alle gevallen van bodemverontreiniging, zowel de ernstige als de niet-ernstige, zonder onderscheid naar de sanerende partij; particulieren, dan wel de overheid.

Met de saneringsparagraaf van de WBB is de rol van de provincie versterkt. Naast operationele taken heeft de provincie ook instrumentele taken en bevoegdheden gekregen. De rol van de provincie in de bodemsaneringsoperatie is bovendien veranderd. De vervuiler dan wel de eigenaar of de gebruiker zijn nu in eerste instantie aan te spreken op de aanpak van de verontreiniging. De provincie fungeert als vangnet in die situaties waarin door anderen geen maatregelen *kunnen* worden genomen. Daarnaast fungeert de provincie als coördinator en regisseur voor de saneringen die in eigen beheer worden uitgevoerd.

Gevalsdefinitie

Een geval van bodemverontreiniging

Volgens artikel 1, van de WBB wordt verstaan onder een geval van verontreiniging: geval van verontreiniging of dreigende verontreiniging van de bodem dat betrekking heeft op grondgebieden die vanwege die verontreiniging, de oorzaak of de gevolgen daarvan in technische, organisatorische en ruimtelijke zin met elkaar samenhangen.

De wet- en regelgeving op het gebied van de bodemsanering is gebaseerd op een gevalsgerichte benadering. Zo kan sprake zijn van een geval van ernstige bodemverontreiniging dat urgent kan zijn. Voordat het geval van bodemverontreiniging wordt gesaneerd, vindt er onderzoek plaats. Een geval van verontreiniging waar een oriënterend onderzoek dan wel een nader onderzoek plaatsvindt, wordt een onderzoeksgeval genoemd. De gevalsbenadering komt voort uit de behoefte aan een werkbare eenheid van bodemverontreiniging en uit de visie "de vervuiler betaalt". Elk menselijk handelen of het nalaten daarvan, met als direct gevolg het ontstaan van bodemverontreiniging, leidt tot een geval van bodemverontreiniging. Ook voor het juridisch instrumentarium is de gevalsbenadering een vereiste.

Om de projectmatige aanpak te stimuleren, zal de provincie Drenthe ruimhartig omgaan met het toepassen van de gevalsbenadering en met het belang van een deelsanering in plaats van een sanering van het gehele geval. Wel moet bekend zijn wat de juridische situatie is van de betrokkenen. Zijn zij veroorzaker, schuldig of niet schuldig, eigenaar of belanghebbende. Alle betrokkenen zullen hierover overeenstemming moeten hebben bereikt. Dit betekent vervolgens dat gemotiveerd mag worden afgeweken van de onderzoeksprotocollen. Hierbij wordt onder andere gedacht aan onderzoeken die meer zijn gericht op de saneringswijze dan op de afbakening van het geval van bodemverontreiniging. Bij eenvoudige gevallen mag eerder worden volstaan met een standaardaanpak voor onderzoek en sanering. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van een standaardaanpak bij soortgelijke verontreinigingen in een gebied.

In situaties waarbij de verantwoordelijkheid voor de bodemverontreiniging wordt erkend, zal soepel met de gevalsdefinitie worden omgegaan.

In alle andere situaties blijft de huidige aanpak gehandhaafd. Er ontstaat dan geen strijdigheid met andere wettelijke voorschriften en het juridisch instrumentarium is toe te passen. Dit speelt

voornamelijk bij bevelsacties en de aansprakelijkheidsstelling uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking.

Bij overheidssaneringen en gevallen van bodemverontreiniging waarbij cofinanciering plaatsvindt, wordt de gevalsdefinitie traditioneel toegepast. Dit vanwege de financieringsstructuur van de WBB voor saneringsgevallen.

4.2. Bodemonderzoek en milieuhygiënische beoordeling van bodemverontreinigingsgevallen

Algemeen

Binnen het bodemsaneringsbeleid wordt gewerkt met interventiewaarden bodemsanering, indicatieve niveaus voor ernstige verontreiniging en streefwaarden. In de Circulaire streefwaarden en interventiewaarden, 4 februari 2000, is een overzicht gegeven van:

- alle beschikbare interventiewaarden bodemsanering en indicatieve niveaus voor ernstige bodemverontreiniging, inclusief de bijbehorende streefwaarden;
- meetvoorschriften;
- parameters voor het bepalen van de saneringsurgentie en het saneringstijdstip.

Voorts wordt een richtlijn gegeven voor het omgaan met niet-genormeerde stoffen.

Als uitgangspunt voor het stellen van normen in het gehele milieubeleid geldt dat een risicobenadering wordt toegepast. Dit is vastgelegd in Omgaan met risico's; de risicobenadering in het milieubeleid (Ministerie van VROM).

Overschrijding van de interventiewaarde impliceert dat zich potentieel risico's voor mens en/of milieu voor kunnen doen en een sanering noodzakelijk is. Het tijdstip waarop een sanering uitgevoerd dient te worden wordt vastgesteld op basis van een risicobeoordeling van de actuele situatie.

Hieronder wordt nader op deze zaken ingegaan.

Bodemonderzoek

Om inzicht in de kwaliteit van de bodem te verkrijgen is het uitvoeren van bodemonderzoek noodzakelijk. Het vaststellen van de bodemkwaliteit kan om vele redenen gewenst zijn. Los van de achtergrond is bij de uitvoering van het onderzoek een systematische werkwijze van belang. Om hierin structuur aan te brengen zijn onderzoeksprotocollen opgesteld.

Doelstelling van de bodemonderzoeksprotocollen is het aangeven van een minimum kwaliteit waaraan de onderzoeken moeten voldoen en het verkrijgen van een uniforme onderzoeksaanpak. Van de voorgeschreven aanpak kan gemotiveerd worden afgeweken. Voorwaarde is dat op de voorgestelde werkwijze een zelfde of betere informatie kwaliteit wordt verkregen.

In de WBB zijn de volgende onderzoeksfasen aangegeven:

- oriënterend onderzoek;
- nader onderzoek;
- saneringsonderzoek.

Aan de fase van het oriënterend onderzoek gaat vaak nog een vooronderzoek vooraf. In het vooronderzoek worden de beschikbare gegevens geïnventariseerd. Voor het oriënterend en het nader onderzoek zijn protocollen ontwikkeld en gepubliceerd in 1994. Voor het saneringsonderzoek is een programma van eisen opgesteld en wordt richtinggevend en niet-limitatief aangegeven welke aspecten in het saneringsonderzoek aandacht vragen.

Hierna worden de verschillende stappen - om te komen tot een gefundeerd oordeel over de verontreinigingssituatie - in het kort besproken.

Vooronderzoek

Van de gevallen van (vermoedelijke) bodemverontreiniging die zijn aangemeld of door actieve inventarisatie bij ons bekend zijn, zullen in eerste instantie de beschikbare gegevens geïnventariseerd moeten worden (door middel van archief- en veldonderzoek).

Met de inventarisatie van gegevens wordt beoogd een eerste indicatie te krijgen van de aard en de plaats van de te verwachten verontreinigende stof(fen) en de manier en het tijdstip waarop ze op of in de bodem kunnen zijn geraakt en zich daarin hebben verspreid. Voor de uitvoering van het vooronderzoek is het protocol NVN 5725 beschikbaar.

Oriënterend onderzoek

Oriënterend onderzoek is onderzoek naar aanleiding van een vermoeden dat sprake is van een geval van bodemverontreiniging.

De WBB schrijft voor dat bij ministeriële regeling moet worden bepaald op welke wijze een oriënterend onderzoek moet worden uitgevoerd. Volgens het Ministerie van VROM dient een oriënterend onderzoek vooralsnog volgens het "protocol voor een oriënterend onderzoek" (zie paragraaf 3.2) te worden uitgevoerd.

Het oriënterend onderzoek moet resulteren in een globaal inzicht in aard, plaats van voorkomen en concentraties van de bodemverontreiniging.

Vanaf 15 mei 1994 geldt het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen (Staatsblad 1993, nummer 602) (VERBOND). Op grond van die AMvB kunnen GS een bedrijf een aanwijzing geven om in zijn inrichting een verkennend onderzoek te verrichten. Het gaat om een onderzoek, waarbij met relatief geringe inspanning, de kwaliteit van de bodem wordt vastgesteld.

De opzet van zo'n verkennend onderzoek lijkt op die van een oriënterend onderzoek. Voor bepaalde bij afzonderlijke AMvB aangewezen categorieën inrichtingen (bijvoorbeeld herstellinrichtingen motorvoertuigen en chemische wasserijen) geldt de verplichting om een verkennend onderzoek te doen in ieder geval. Het gaat hier om bedrijven die door de BSB worden benaderd om het desbetreffende onderzoek uit te voeren.

Nader onderzoek

Onder nader onderzoek verstaat de WBB onderzoek met betrekking tot de vraag of een geval van verontreiniging ook een geval van ernstige verontreiniging is.

De opzet van het nader onderzoek en de presentatie van de resultaten dienen zodanig te zijn dat een goed beeld wordt verkregen van de aard, de omvang, de concentraties en de verspreidingskansen van de verontreinigende stoffen. Voor het nader onderzoek is een bodemonderzoeksprotocol beschikbaar. In augustus 1995 is een richtlijn nader onderzoek deel 1 verschenen; voor specifieke categorieën van gevallen van bodemverontreiniging. Onder specifieke categorieën van gevallen van bodemverontreiniging wordt in dit geval verstaan:

- bodemverontreiniging met brandstoffen in de grond;
- bodemverontreiniging met mobiele stoffen in het grondwater;
- bodemverontreiniging door ophooglagen;
- bodemverontreiniging als gevolg van grootschalige bodembelasting.

Wanneer uit de resultaten van het nader onderzoek blijkt dat de concentratieniveaus van verontreinigende stoffen plaatselijk de interventiewaarden overschrijden, dient vastgesteld te worden of sprake is van een urgent geval.

Overig onderzoek

Naast het onderzoek dat in het kader van de saneringsparagraaf van de WBB plaatsvindt, zijn de volgende wettelijk gestructureerde bodemonderzoeken beschikbaar:

- onderzoek in het kader van de bouwverordening ex woningwet;
- het "nulsituatie"-onderzoek krachtens de Wet milieubeheer/WBB;
- onderzoek in het kader van artikel 5.5 van het Inrichtingen- en vergunningenbesluit ex Wm.

Daarnaast kunnen bedrijven vrijwillig in het kader van de BSB-operatie een inventariserend onderzoek (laten) uitvoeren.

Bovenstaande onderzoeksmethodieken zijn gerelateerd aan het protocol Vooronderzoek (NVN 5725, ook wel historisch onderzoek genoemd) en het protocol verkennend bodemonderzoek (NEN 5740).

Streef- en interventiewaarden en indicatieve niveaus voor ernstige bodemverontreiniging

De streefwaarden geven het niveau aan waarbij sprake is van een duurzame bodemkwaliteit. Een bodem waar geen of beperkte streefwaardeoverschrijdingen zijn geconstateerd wordt een multifunctionele of schone bodem genoemd.

De streefwaarden zijn afgeleid binnen het project Integrale Normstelling Stoffen (INS). De streefwaarden zijn zoveel mogelijk risico-onderbouwd.

Streefwaarden zijn opgesteld voor grond en grondwater. Voor metalen in het grondwater zijn separate streefwaarden voor ondiep en diep grondwater verschenen.

De interventiewaarden bodemsanering geven aan wanneer de functionele eigenschappen van de bodem voor mens, dier en plant zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. Indien een interventiewaarde in grond (na correctie voor humus- en lutumwaarden) en grondwater wordt overschreden en het volumecriterium (zie hierna) wordt overschreden, is er sprake van een geval van ernstige bodemverontreiniging.

De interventiewaarden bodemsanering zijn voor grond afgeleid door integratie van risicowaarden voor de volksgezondheid en het ecosysteem. De interventiewaarden voor het grondwater zijn afgeleid van de waarden voor grond.

Voor een aantal stoffen zijn geen interventiewaarden maar indicatieve niveaus voor ernstige bodemverontreiniging vastgesteld. De indicatieve niveaus hebben een grotere mate van onzekerheid dan de interventiewaarden. De status is daarom ook niet gelijk. Over- of onderschrijding van de indicatieve niveaus heeft derhalve niet direct consequenties voor het oordeel aangaande de ernst van de verontreiniging.

Beoordeling van de ernst van het geval van bodemverontreiniging

Van een geval van ernstige bodemverontreiniging is sprake indien de gemiddelde concentratie van ten minste één verontreinigende stof gemeten in grond in minimaal 25 m³ grond of gemeten in grondwater in minimaal 100 m³ grondwater hoger is dan de interventiewaarde bodemsanering. Dit wordt het volumecriterium genoemd.

In specifieke situaties is het ook mogelijk dat ondanks dat niet aan het volumecriterium wordt voldaan, toch sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging. Dit is aan de orde als in die specifieke situatie de functionele eigenschappen van de bodem ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd.

Dit is bijvoorbeeld het geval indien bij een puntbron hoge gehalten worden aangetroffen, de interventiewaarden bodemsanering worden overschreden, doch niet in een bodemvolume groter dan 25 m³. Als een dergelijke situatie bij het uitblijven van maatregelen redelijkerwijs gesproken zal leiden tot een situatie waarbij het volumecriterium op termijn zal worden overschreden, wordt het geval van bodemverontreiniging wel als ernstig beoordeeld.

Voor verontreinigingen met stoffen waarvoor indicatieve niveaus voor ernstige verontreiniging zijn opgesteld wordt het oordeel over de ernst van de verontreiniging mede gebaseerd op:

- aanwezigheid van andere stoffen op basis waarvan sprake is van een geval van ernstige verontreiniging;
- een ad-hocbepaling van de actuele risico's;
- aanvullend onderzoek naar de potentiële risico's van de desbetreffende stof.

Beoordeling van de urgentie van het geval van bodemverontreiniging

Bij Circulaire van 18 februari 1997, in werking getreden 9 maart daaraanvolgend, is invulling gegeven aan het bepaalde in artikel 36 van de WBB, tweede volzin, om regels te stellen met betrekking tot de urgentie van de sanering.

Voor de beoordeling van risico's voor de mens en het milieu wordt gebruikgemaakt van de systematiek zoals beschreven in de handleiding Urgentie van bodemsanering (SDU, maart 1995). Van deze systematiek is tevens een computerversie beschikbaar, de sanerings-urgentiesystematiek (SUS) opgesteld in opdracht van het Ministerie van VROM.

Voor gevallen van ernstige bodemverontreiniging wordt bepaald of sprake is van urgentie om het geval te saneren. Hiermee wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen urgente en niet-urgente saneringen. De beslissing urgent/niet-urgent wordt genomen op basis van de actuele risico's die de bodemverontreiniging met zich meebrengt, gezien het gebruik van de bodem. Actuele risico's kunnen zich voordoen voor de mens (humaantoxicologische risico's), plant of dier (ecotoxicologische risico's) of gezien de verspreiding (verspreidingsrisico).

Er is sprake van urgentie als bij tenminste 1 van de drie aspecten (humaan, ecosysteem of verspreiding) sprake is van een bepaald risico.

Aan de hand van een urgentiebepaling wordt het moment van saneren vastgesteld, waarbij onderscheid wordt gemaakt in:

1. urgente gevallen: sanering dient op een door het bevoegd gezag nader te bepalen tijdstip aan te vangen. Op dit moment wordt als uiterste grens het jaartal 2015 gehanteerd;
2. niet-urgente gevallen: sanering of het beheersen van de verontreiniging dient voor 2023 plaats te vinden.

Deze jaartallen zijn afkomstig van de NMP-3-doelstelling; zie hiervoor paragraaf 3.2.

In figuur 4 is de opzet van de systematiek van tijdstipbepaling en de plaats van de nadere tijdstipbepaling schematische weergegeven.

*Figuur 4. Schematische weergave van de opzet van de systematiek van tijdstipbepaling
(uit: Systematiek van Tijdstipbepaling, juni 1996)*

Tijdstipbepaling urgente verontreinigingen

Met behulp van de urgentiesystematiek wordt het tijdstip van aanvang van de sanering bepaald. Onder aanvang van de sanering wordt het moment verstaan waarop de eerste werkzaamheden voor daadwerkelijke uitvoering zijn uitbesteed. De systematiek is tweeledig van opzet.

1. De tijdstipbepaling vindt plaats op basis van 3 milieuhygiënische criteria.

Het resultaat is indeling in een urgentiecategorie. De urgentiecategorie geeft de periode aan waarbinnen met de sanering moet worden aangevangen, gerekend vanaf het moment dat de beschikking ernst en urgentie is afgegeven. Er zijn binnen de systematiek 3 categorieën te onderscheiden:

- categorie I: met de sanering moet worden gestart binnen 0-4 jaar;
- categorie II: met de sanering moet worden gestart binnen 5-10 jaar;
- categorie III: voor 2015 moet met de sanering worden gestart.

De periodes zijn gerelateerd aan het moment van afgifte van de beschikking ernst en urgentie, of - voor bedrijven die in de BSB-operatie participeren - aan de datum dat de nieuwe PR-4-score is afgegeven door de BSB. De eerdergenoemde Circulaire vervangt de PR-4-score. Op verzoek kunnen reeds beoordeelde PR-4-scores worden herbeoordeeld. De Stichting BSB stelt hiervoor een overgangstermijn vast.

2. Definitieve tijdstipbepaling binnen de categorie vindt plaats op basis van maatschappelijke criteria (MC).

Binnen de onderscheiden categorieën en in principe niet tussen de categorieën, is er sprake van een bandbreedte. Binnen de bandbreedte van de desbetreffende categorie wordt, rekening houdend met MC, het definitieve tijdstip/jaar van aanvang van de sanering bepaald. MC zijn - vanwege het feit dat bij de beoordeling van ieder individueel geval andere, onvergelykbare omstandigheden een rol spelen - niet kwantificeerbaar binnen een algemeen landelijke systematiek. Om deze reden wordt gesteld dat de mate waarin MC invloed hebben op het aanvangstijdstip ter beoordeling is van het bevoegde gezag die de beschikking afgeeft. Als MC die een rol kunnen spelen bij aanpassing van het aanvangstijdstip van sanering kunnen worden beschouwd:

1. financiële/bedrijfseconomische overwegingen;
2. autonome bedrijfs- en/of gebiedsontwikkeling;
3. aanvullende milieuhygiënische overwegingen;
4. stand der techniek;
5. sociale overwegingen.

Het is van belang binnen de provincie een eenduidige beoordeling, duidelijkheid en inspraakmogelijkheden richting derden te garanderen. Hiertoe is het van belang dat het bevoegde gezag, de provincie, in een provinciaal plan - in Drenthe het POP - opneemt welke objecten binnen haar gebied als kwetsbaar worden beschouwd en een precieze beschrijving geeft van de door haar gehanteerde MC en van de wijze waarop zij deze in de tijdstipbepaling weegt.

Voor de SEB vindt definitieve vaststelling plaats in overleg tussen het bevoegd gezag en de aanvrager van de beschikking. De instantie die de beschikking verleent, in casu de provincie, heeft hierbij het laatste oordeel.

De einddatum zoals opgenomen in de beschikking is hard. In paragraaf 3.3 van de Circulaire tweede fase inwerkingtreding Saneringsregeling WBB is opgenomen dat uiterlijk op het in de beschikking aangegeven tijdstip met de sanering dient te worden begonnen. Indien niet op het vastgestelde tijdstip met de sanering is of wordt begonnen, kan het bevoegde gezag een saneringsbevel geven.

De categorie-indeling op basis van milieuhygiënische criteria

De milieuhygiënische beoordeling vindt binnen de systematiek van tijdstipbepaling plaats op basis van humane blootstellingsrisico's, ecologische risico's en verspreidingsrisico's.

In de systematiek is voor alle drie de criteria beschreven hoe een risicoscore, met daaraan gekoppeld een gewenste termijn van sanering, moet worden vastgesteld. De beoordeling vindt plaats op basis van de volgende locatiegegevens:

- het humane risico, beoordeeld aan de hand van het aantal malen maximaal toelaatbaar risico(MTR)-overschrijding van de verontreinigende stoffen;
- de ecologische risico's, gebaseerd op het aantal malen HC50 overschrijding in relatie tot de kwetsbaarheid van de verontreinigde locatie (op dit punt bestaat nog discussie);
- de verspreidingsrisico's, gebaseerd op de jaarlijkse volumetoename (volumescore) van de grondwaterverontreiniging boven de interventiewaarde en de termijn waarop een verontreiniging in het grondwater kwetsbare objecten bereikt (objectscore).

Voor de bepaling van de humane risicoscore, de ecologische risicoscore en de volumescore wordt gebruikgemaakt van de uitkomsten van de urgentiebepaling.

Bij de berekening van de volumescore is eveneens gecontroleerd of de beschikbare vracht van de verontreiniging afdoende is om de berekende verspreiding te bewerkstelligen.

Voor het vaststellen van de objectscore wordt:

- een aantal objecten gedefinieerd waarvoor bescherming van de kwaliteit van grond en grondwater gewenst is;
- de termijn berekend waarop deze objecten door verspreiding van de verontreiniging bereikt kunnen worden. Hierbij is gebruikgemaakt van de eenvoudige verspreidingsmodellen die door de Werkgroep Tijdstipbepaling zijn voorgesteld.

Ten aanzien van de te beschermen "kwetsbare objecten" is nog geen definitieve keuze gemaakt (zie deze paragraaf, *Selectie van de kwetsbare objecten*). De milieubeschermingsgebieden I, II en III zijn als kwetsbaar object beschouwd.

Op basis van de 3 milieuhygiënische risicoscores afzonderlijk wordt een eindscore bepaald; de termijn (1 van de 3 genoemde categorieën) waarbinnen met de sanering moet worden gestart. Bij de bepaling van deze eindscore wordt uitgegaan van het principe dat de strengste (laagste) risicoscore bepalend is; indien een geval op basis van de humane risicoscore in categorie I wordt ingedeeld en op basis van de verspreidingscore in categorie II en geen sprake is van ecologische risico's, dan wordt in de beschikking aangegeven dat binnen een periode van 0-4 jaar met de sanering moet worden aangevangen.

Selectie van de kwetsbare objecten

Indien sprake is van ecologische risico's conform de urgentiesystematiek wordt een geval bij de tijdstipbepaling ingedeeld in categorie II. Indien de locatie in een ecologisch of natuurwetenschappelijk waardevol gebied is gelegen wordt aan het geval een tijdstip gelegen binnen categorie I toegekend. Deze ecologisch waardevolle gebieden moeten in de toekomst nog duidelijk worden omschreven. Nu zijn bij de tijdstipbepalingen alleen de gevallen die binnen de bestaande "natuurgebieden" uit de ecologische hoofdstructuur zijn gelegen (ontleend aan het Provinciaal natuurbeleidsplan uit 1992) in categorie I ingedeeld.

Voor de berekening van de objectscore is gebruikgemaakt van de eenvoudige modelberekeningen die door de Werkgroep Tijdstipbepaling zijn voorgesteld en nu in de Circulaire zijn opgenomen. Daarbij wordt voor de onverzadigde zone eveneens via eenvoudige modellen de verticale transportsnelheid, en daarmee de periode waarbinnen een watervoerend pakket wordt verontreinigd, bepaald. Op dit punt wijkt de systematiek dus af van de urgentiesystematiek.

Volgens de systematiek van tijdstipbepaling dienen in ieder geval de volgende objecten te worden beschermd:

-
- de grens van industriële waterwinningen en de grens van de 25-jaarzone van openbare drinkwaterwinningen;
 - de bijzondere (oppervlakte)wateren;
 - woon- of landbouwgebieden waar, door opkwellend verontreinigd water, onacceptabele blootstellingsrisico's worden verwacht. Deze risicobeoordelingen dienen, conform de werkwijze als omschreven in de Handleiding van de urgentiesystematiek, te worden uitgevoerd.

De omschrijving van de bijzondere oppervlaktewateren verschilt van provincie tot provincie. Daarnaast zal ook de beschikbare informatie (deels) maatgevend zijn voor de geselecteerde objecten en de nauwkeurigheid van de begrenzing. Daarom is door de Werkgroep Tijdstipbepaling hieraan geen definitieve invulling gegeven. Het is de taak van de provincie om deze objecten nader aan te duiden.

Op grond van dit gegeven is besloten als volgt te werk te gaan:

- bij de in 1996 uitgevoerde tijdstipbepalingen, alleen de milieubeschermingsgebieden I (grondwaterbeschermingsgebied) en III (bodembescherming) als te beschermen object te beschouwen, wordt thans ook het milieubeschermingsgebied II (stille en bodem) als zodanig beschouwd
- in de nabije toekomst een onderbouwde keuze van de te beschermen objecten te maken. Overleg met andere afdelingen binnen het provinciaal apparaat is hiervoor noodzakelijk

Hier wordt nogmaals benadrukt dat de in deze rapportage gepresenteerde tijdstipbepalingen slechts een indicatief karakter hebben. De definitieve tijdstipbepaling vindt plaats in de beschikking over de ernst en urgentie die van elke locatie wordt afgegeven.

4.3. Aanpak van de bodemverontreiniging

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt aandacht geschonken aan enkele facetten die een rol spelen bij de aanpak van een bodemverontreinigingsgeval. De WBB hanteert het uitgangspunt dat de veroorzaker/eigenaar/gebruiker in principe zelf de sanering moet (laten) uitvoeren. Vindt sanering in eigen beheer niet vrijwillig plaats dan kan gebruik worden gemaakt van het bevelsinstrumentarium op grond van de WBB. Tenslotte kan de overheid zelf tot onderzoek en sanering overgaan en eventueel de door haar gemaakte kosten verhalen op degene door wiens onrechtmatige daad de verontreiniging is veroorzaakt.

In verschillende fasen van het bodemonderzoek zijn de omvang, ernst en urgentie vastgesteld. Bij de aanpak van een geval van bodemverontreiniging is een aantal opeenvolgende stappen te onderscheiden:

1. saneringsonderzoek
2. saneringsplan en sanering (inclusief bestek)
3. evaluatie en nazorg

Veelal parallel aan de hiervoor genoemde stappen worden zo nodig nog andere stappen uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld het treffen van tijdelijke beveiligingsmaatregelen. Hierna worden de stappen in het kort besproken.

Saneringsonderzoek

Na afronding van het nader onderzoek is inzicht verkregen in de aard van de verontreinigende stoffen, de omvang en de verspreiding van de verontreiniging, alsmede de (potentiële) gevolgen voor de volksgezondheid en het milieu.

Vervolgens zal nog onderzocht moeten worden hoe eventueel gesaneerd dient te worden en of het treffen van tijdelijke beveiligingsmaatregelen gewenst is.

De opzet van het saneringsonderzoek en de presentatie van de resultaten dienen zodanig te zijn dat een vergelijking van de verschillende saneringsvarianten op milieuhygiënische, technische en financiële aspecten mogelijk is.

Artikel 1 van de WBB geeft een omschrijving van saneringsonderzoek:

"Inventarisatie van de mogelijke wijze van sanering, inhoudende een beschrijving van hun milieuhygiënische, technische en financiële aspecten, alsmede van de kwaliteit van de bodem die met de op die wijzen uitgevoerde sanering zal worden bereikt, uitmondend in een keuze van de wijze van sanering".

In de Notitie uniformering is een opzet voor het saneringsonderzoek opgenomen. Uiteindelijk zal ook voor dit onderzoek een ministeriële regeling worden vastgesteld.

Binnen het saneringsonderzoek dient een inventarisatie plaats te vinden van de saneringsvarianten die functioneel, kosteneffectief, technisch uitvoerbaar en milieuhygiënisch verantwoord zijn. De varianten dienen zodanig te worden uitgewerkt dat voldoende inzicht wordt verkregen in de milieuhygiënische situatie die ontstaat na uitvoering van de desbetreffende variant. Dit kan betekenen dat na sanering de multifunctionaliteit hersteld is. Voor die varianten waarbij na sanering (een deel van) de verontreiniging resteert, zoals een functionele variant, dient inzicht geboden te worden in de consequenties inzake de (na)zorg voor de resterende verontreiniging.

Ook moeten de financiële consequenties van de verschillende technisch haalbare en milieuhygiënisch verantwoorde varianten uitgewerkt worden. Voor varianten waarbij na sanering de multifunctionaliteit hersteld is, komt dit neer op eenmalige kosten voor de uitvoering van sanering.

Voor die varianten waarbij een deel van de verontreiniging resteert, betekent dit tevens de (gekapitaliseerde) kosten van de (na)zorg.

Saneringsplan en sanering

De saneringsvariant die op basis van het saneringsonderzoek wordt gekozen wordt uitgewerkt in het saneringsplan. Het saneringsplan gaat ook weer in op milieuhygiënische, technische en financiële aspecten, alsmede op de verdere aanpak in de tijd. Artikel 39 van de WBB geeft aan wat in ieder geval de inhoud van een saneringsplan is:

- a. een nadere beschrijving van de wijze waarop de sanering zal worden uitgevoerd;
- b. een beschrijving van de effecten die met de te treffen saneringsmaatregelen worden beoogd, waaronder mede begrepen een nadere beschrijving van de kwaliteit van de bodem die met de sanering zal worden bereikt;
- c. indien na de sanering verontreiniging in de bodem aanwezig blijft, een beschrijving van de wijze waarop het betrokken grondgebied in verband met het isoleren van die verontreiniging zal worden beheerd en van de maatregelen die zullen worden genomen in verband met beperkingen die de verontreiniging voor het gebruik van de bodem met zich meebrengt;
- d. een begroting van de kosten van de sanering en een overzicht van de daarvoor beschikbare middelen;
- e. indien de verontreinigde grond zal worden afgegraven of het verontreinigde grondwater zal worden onttrokken, de bestemming van die grond onderscheidenlijk dat grondwater;
- f. een beschrijving van de werkzaamheden op grond waarvan GS kunnen beoordelen of de sanering overeenkomstig het plan is uitgevoerd.

De provincie Drenthe heeft in de PMV in nadere regels vastgelegd welke gegevens in het saneringsplan moeten worden opgenomen. Deze nadere regels hebben kort samengevat betrekking op:

- de vermelding van de opdrachtgever;
- de motivering van afwijking van protocollen;
- het vrijkomen van reststoffen en emissies;
- de tijdsduur van de sanering;
- de vergunningen;
- als de sanering in fasen wordt uitgevoerd, de inhoud en de perioden van die fasen;
- het melden van financiële afwijkingen van meer dan 15% tijdens de uitvoering;
- het toezicht op de nazorg.

Het saneringsplan moet op grond van artikel 39 van de WBB worden goedgekeurd door GS. Het saneringsplan moet gericht zijn op de sanering binnen afzienbare termijn. Vooralsnog wordt daarbij uitgegaan van uitvoering van de sanering binnen 1 à 2 jaar na instemming met het saneringsplan.

Teneinde tot uitvoering van sanering te komen, wordt het saneringsplan uitgewerkt in een bestek.

Tot de sanering kunnen ook maatregelen behoren die de sanering mogelijk moeten maken (bijvoorbeeld de sloop van opstallen) en die gemeoid zijn met de opslag en verwerking van de verontreinigde grond. Tot de sanering behoort tevens de oplevering. Hierbij kan worden gedacht aan het eenmalig verrichten van controlemetingen en het wegnemen van beveiligingsvoorzieningen. Tevens valt hieronder het zoveel mogelijk in de oude staat terugbrengen van de locatie. De bij de uitvoering van de sanering aangerichte schade wordt uiteraard financieel vergoed, maar indien de bodem na sanering voor de mens niet meer aan alle functies kan voldoen (bijvoorbeeld met betrekking tot de draagkracht of de vruchtbaarheid) worden daarvoor in het kader van de WBB geen voorzieningen getroffen.

Evaluatie en nazorg

De sanering wordt afgerond met een evaluatierapport. Daaruit moet blijken of de sanering volgens plan is uitgevoerd. In het saneringsplan zijn de toetspunten van het evaluatierapport reeds aangegeven. Indien er sprake is van een saneringsvariant waarbij (een deel van) de verontreiniging resteert dienen er afspraken te worden gemaakt over:

- veiligheidsmaatregelen tegen verspreiding of blootstelling naar mens, dier of plant;
- gebruiksbepalingen ten aanzien van de locatie; bijvoorbeeld geen moestuin, park, recreatie of woningbouw;
- nazorg en monitoring van de locatie.

Nazorgmaatregelen met periodieke controles (monitoring) van het grondwater zijn een vaak voorkomend verschijnsel na afloop van een sanering waarbij significante (bijvoorbeeld boven de tussenwaarde) restconcentraties om wat voor redenen dan ook aanwezig blijven.

Periodieke bemonstering van het grondwater is daarbij een goed middel om eventuele verspreiding te controleren.

Beveiligingsmaatregelen

Tijdelijke beveiligingsmaatregelen zijn gericht op het tegengaan van de verspreiding van de verontreiniging en de schadelijke gevolgen daarvan op zodanige wijze dat de verontreiniging van de omgeving wordt geïsoleerd. Bij het overwegen van beveiligingsmaatregelen is het van belang dat een voorlopige maatregel niet een sanering in de weg mag staan. De maatregelen dienen om de urgentie van de definitieve voorzieningen op te schorten en de situatie te beheersen. Deze maatregelen kunnen getroffen worden gedurende het gehele tijdsverloop van de aanpak van een geval.

Prioriteitstelling

Gezien de beperkte hoeveelheid financiële middelen die de provincie jaarlijks door het Rijk voor de uitvoering van onderzoeken en overheidssaneringen beschikbaar gesteld krijgt, is het noodzakelijk een goed gefundeerde prioriteitsvolgorde in de projecten aan te brengen. Het belangrijkste element voor de bepaling van de prioriteitsvolgorde is in dit kader de bepaling van de prioriteitsvolgorde op basis van milieuhygiënische criteria. Hierbij wordt aangesloten op de urgentiesystematiek (Circulaire van 18 februari 1997, zie ook paragraaf 4.2). Daarnaast wordt bij de prioriteitstelling zoveel mogelijk geanticipeerd op de dynamiek in het gebied.

4.4. Waterbodems

Op 1 januari 2000 is het Zuiveringschap opgehouden te bestaan. Het waterkwaliteitsbeheer in onze provincie is vanaf deze datum de verantwoordelijkheid van vier nieuwe integrale waterschappen. Deze waterschappen behartigen nu zowel het kwantiteitsbeheer als het kwaliteitsbeheer van onze provinciale wateren.

Om de afstemming met de waterschappen over waterbodemsanering optimaal te laten verlopen is er een platform opgericht waar alle partijen aan deelnemen. Dit platform heeft de volgende taken:

- advisering over de verdeling van het WBB-budget;
- coördinatie rondom het Tienjarensценario Waterbodems;
- informatieuitwisseling en kennisoverdracht;
- ontwikkelen en voorbereiden van beleidsuitgangspunten.

WBB-budget

De provincie ontvangt jaarlijks f 400.000,- van het Rijk voor onderzoek en sanering van waterbodems. Met de waterschappen is afgesproken dat zij jaarlijks projectvoorstellen indienen en dat wij het geld verdelen onder de waterschappen. De provincie vraagt hierbij het platform om advies. Na enige tijd zal deze werkwijze geëvalueerd worden en indien nodig aangepast.

Tienjarensценario

Dit is een landelijk project met als doel het inventariseren van knelpunten die belemmerend werken voor de oplossing van de waterbodempromblematiek in Nederland. In het kader van dit project zal er onderzocht worden hoeveel verontreinigd slib er in Drenthe aanwezig is, hoeveel er in en buiten de provincie verwerkt moet worden en welke kosten hiermee zijn gemoeid. Voor gemeentelijke wateren komt er in dit kader een aparte subsidieregeling.

Ontheffing saneringsplan

Om ernstige gevallen van waterbodemprom te mogen saneren moet een ieder een saneringsplan ter instemming voorleggen aan de provincie. Overeenkomstig artikel 63i van de WBB, kan de provincie ontheffing verlenen voor het maken en indienen van een saneringsplan voor onderhoudsbaggerwerk van specie klasse 4. Als onderhoudsbaggerwerk klasse 4 wordt voorgenomen, moet de saneerder bij het verzoek tot ontheffing - behalve de gegevens overeenkomstig artikel 6.11 van de PMV - tenminste een globale beschrijving geven van de wijze van baggeren en op welke wijze het gebaggerde slib wordt verwerkt. Wij zullen geen extra beperkingen opleggen overeenkomstig artikel 63i, vijfde lid. Aan de hand van praktijkervaringen zullen wij beoordelen of beperkingen nodig zijn. Hiertoe zal de regeling van ontheffing na een aantal jaren worden geëvalueerd.

4.5. Procedures

PMV

In de PMV wordt voor saneringsplannen en rapporten over nader onderzoek een bepaalde procedure voorgeschreven. Deze procedure houdt in dat de stukken ter inzage worden gelegd

en dat belanghebbenden hun zienswijze kunnen geven. Binnen 13 weken moet het bevoegd gezag beslissen. Ook wordt de mogelijkheid gegeven de procedure te verkorten, namelijk wanneer redelijkerwijs is te voorzien dat er geen zienswijzen of bezwaren van derden zijn te verwachten. De saneerder dient dat aan te tonen aan de hand van onder meer schriftelijke verklaringen van belanghebbenden.

Evaluatierapport

Na het instemmen met het saneringsplan is het zaak te volgen of de sanering plaatsvindt volgens het ingediende saneringsplan. Een van de mogelijkheden hiertoe is het evaluatierapport. Daarmee wordt beoordeeld of de sanering op de juiste wijze, dat wil zeggen volgens het saneringsplan, is uitgevoerd.

Het in te leveren evaluatierapport moet van een kwaliteit zijn die beoordeling mogelijk maakt. Drenthe pleit ervoor dat deze evaluatie geschiedt door een onafhankelijke derde deskundige; dat wil zeggen onafhankelijk van het onderzoeksbureau en van de uitvoerende aannemer.

In de PMV is expliciet opgenomen wanneer een evaluatierapport moet worden ingeleverd (artikel 6.3, onder 1). Zo moeten 2 exemplaren van het evaluatierapport worden ingediend, uiterlijk 3 maanden na beëindiging van de saneringswerkzaamheden. Zo nodig wordt afzonderlijk gerapporteerd over de sanering van de grond en - op een later tijdstip - over de sanering van het grondwater. Uiterlijk 6 weken na ontvangst van het evaluatierapport zal een inhoudelijke reactie worden gegeven in de vorm van een beschikking. Deze beschikking wordt vervolgens naar het Kadaster verzonden en aldaar verwerkt. Is de kwaliteit van de bodem in voldoende mate hersteld, dan wordt de bestaande aantekening van de aanwezigheid van de verontreiniging doorgehaald.

Het evaluatierapport voorziet naast vorengenoemde reden ook in een maatschappelijke behoefte. Enerzijds omdat hiermee kan worden aangetoond dat een milieuhygiënisch probleem is opgelost, anderzijds omdat het rapport bij aan- of verkoop van onroerende zaken als een beslissingsondersteunende factor kan dienen.

Als de onderzoeks- of saneringsresultaten daar aanleiding toe geven, zal de provincie controlemetingen uitvoeren. Tevens zullen steekproefsgewijs contra-expertises uitgevoerd worden, bijvoorbeeld conform de NVN 5740. Zie ook paragraaf 2.7 van deze nota.

Kadastrale registratie

De wetgever heeft - met het oog op de verbetering van de kenbaarheid van bodemverontreiniging - de provincies verplicht, op grond van artikel 55 van de WBB, bepaalde beschikkingen ter registratie toe te zenden aan het Kadaster.

Het gaat om de volgende beschikkingen:

- al dan niet aanmerking als ernstig geval;
- vaststelling urgentie;
- bevelen inzake de aanpak bij ongewone voorvallen, inclusief gedoogbevelen;
- bevelen tot onderzoek, tot saneringsonderzoek, tot een saneringsplan, tot sanering en tot het treffen van tijdelijke beveiligingsmaatregelen;
- bevelen tot het zich houden aan het saneringsplan, waarmee GS hebben ingestemd;
- gedoogbevelen bij onderzoek en sanering door de provincie;
- het wijzigen, intrekken en vernietigen van de hiervoor bedoelde beschikkingen;
- waterbodems op grond van artikel 63a en verder van de WBB.

Deze registratie is een goed middel om kenbaar te maken dat percelen verontreinigd zijn, althans dat hierover besluitvorming is geweest bij de overheid. Dit is van belang aangezien bodemverontreiniging in het algemeen ernstige juridische en financiële consequenties kan hebben. Deze consequenties gelden bij zowel verontreiniging van de grond als van het grondwater.

In de Circulaire hierover van het Overlegorgaan van de Raad voor Vastgoedinformatie (RAVI) wordt evenwel voorgesteld niet de grondwatercontour maar de grondcontour als uitgangspunt te nemen. Reden hiervoor is dat het grondwatersysteem zeer dynamisch is waardoor de grondwatercontour minder eenduidig is vast te stellen. Op het ogenblik wordt alleen, conform vorengenoemde Circulaire, de grondcontour vastgesteld.

In gevallen waarin sprake is van ernstige verontreiniging van alleen het grondwater leidt dit ertoe dat de aanwezigheid van die verontreiniging nauwelijks kenbaar is. Wij vinden dat niet juist. Ook de aanwezigheid van ernstig verontreinigd grondwater kan immers tot ernstige consequenties leiden. Daarbij moet bovendien worden gedacht aan zettingsrisico's bij grondwatersaneringen. Het dynamische karakter van het grondwatersysteem is een onvoldoende argument om af te zien van registratie van verontreinigd grondwater. Het zou eerder een reden zijn om juist tot registratie over te gaan. De hier geschetste problematiek zal in landelijk verband onder de aandacht worden gebracht. Een evaluatie over de kadastrale registratie wordt verwacht in 2001. In afwachting van deze landelijke ontwikkelingen, zullen in de af te geven beschikkingen de ernst en urgentie van de verontreiniging en de instemmingsbeschikking met het saneringsplan, de verontreinigingen van het ondiepe grondwater worden vermeld en kadastraal vastgelegd. Dit voorzover deze risico's en gebruiksbepalingen met zich meebrengen. Hieruit vloeit voort dat ook omwonenden, die binnen deze grondwatercontour vallen, op de hoogte worden gesteld van de verontreiniging in het kader van de voorbereiding van de beschikking.

Wanneer na sanering een restverontreiniging achterblijft zal hiervan in de beschikking op het evaluatierapport melding worden gemaakt. Hierdoor is de kenbaarheid van iedere restverontreiniging gewaarborgd.

Raadpleging provinciale informatie

Naar aanleiding van de registraties bij het Kadaster zal bij betrokkenen en belanghebbenden (kopers, verkopers, makelaars en notarissen) behoefte ontstaan aan nadere inlichtingen over de bewuste bodemverontreinigingen. Aangezien het Kadaster alleen de desbetreffende beschikkingen bewaart, dus niet de rapporten, zijn belangstellenden voor nadere inlichtingen aangewezen op de provincie. Het Kadaster zal in geval van vragen doorverwijzen naar de Productgroep Bodem van de provincie. De betrokken medewerkers zullen vervolgens afspraken maken over het verstrekken van inlichtingen tijdens kantooruren op basis van de onderzoeksrapporten. Deze zijn doorgaans openbaar. Informatieverstrekking zal dan mondeling plaatsvinden waarbij het onderzoeksrapport uitgangspunt is. Daarbij is het mogelijk dat het rapport, of delen ervan, worden gekopieerd.

Bij het leveren van gegevens voor registratie in het Kadaster is het algemene uitgangspunt dat deze gegevens actueel moeten zijn. Het bevoegd gezag kan in de PMV eisen dat bij bodemonderzoek door derden een zo actueel mogelijk kadastrale kaart wordt geleverd.

Tot slot wordt opgemerkt dat codering in het Kadaster slechts een signaalfunctie heeft en geen garanties biedt. Het feit dat er geen codering in het Kadaster wordt gevonden, betekent niet dat het perceel niet verontreinigd is.

Projectteams

WBB-saneringen

Onderzoek en sanering vindt gefaseerd plaats. De volgende fasen worden onderscheiden: oriënterend onderzoek, nader onderzoek, saneringsonderzoek, saneringsplan, sanering en eventueel nazorg. Voor elk provinciaal project/geval van bodemverontreiniging wordt een projectteam (voorheen onderzoeksteam) ingesteld. Op deze wijze wordt per bodemsaneringsproject invulling gegeven aan enerzijds het faciliteren van de ingebrachte kennis en anderzijds aan het creëren van betrokkenheid, verantwoordelijkheid en het vergroten van draagvlak.

Vanaf het opstarten van een nader bodemonderzoek wordt, overeenkomstig artikel 6.5 van de PMV, een projectteam samengesteld. Dit team bestaat uit een vertegenwoordiger van de gemeenten, van een van de vier waterschappen in Drenthe in voorkomende gevallen, alsmede een vertegenwoordiger van het desbetreffende waterleidingbedrijf en een van de provincie. Door het team wordt advies gegeven op de uitgebrachte offertes en conceptrapporten. Het advies, over bijvoorbeeld de wijze van sanering of omtrent de voortgang, wordt door de projectleider ingebracht in het eindadvies dat ter besluitvorming aan ons wordt voorgelegd. Het projectteam kan worden uitgebreid met specialistische expertise.

Participatie bevolking

Reeds vanaf het nader onderzoek wordt de mogelijkheid geboden voor een vertegenwoordiger vanuit de bevolking om toe te treden in het projectteam. De voorkeur gaat hierbij uit naar iemand die directe betrokkenheid heeft bij het saneringsgeval, maar het mag geen directbelanghebbende zijn in de zin van veroorzaker of eigenaar.

SEB door derden

Bij de uitvoering van SEB wordt geadviseerd om saneringen, die wat betreft grond en/of grondwater de eigen perceelsgrenzen overschrijden en daar waar het zinvol wordt geacht, te faciliteren met een projectteam. De invulling en samenstelling van zo'n projectteam wordt overgelaten aan de opdrachtgever en projectleider. Bij maatschappelijk relevante gevallen zal de provincie, in haar rol als regisseur, faciliterend optreden en bijvoorbeeld de projectleiding op zich nemen.

Reinigen van grond

Melden reinigbare grond bij het Service Centrum Grond (SCG)

Op grond van de ministeriële Regeling reinigbare grond moet bij ieder saneringsplan (bij niet-evidente gevallen van reinigbaarheid), waarmee de provincie moet instemmen, een reinigingsadvies van het SCG zijn bijgevoegd. Met betrekking tot de reinigbaarheid van verontreinigde grond heeft het SCG een wettelijke adviestaak.

Partijen grond worden op een brede manier beoordeeld. Dit betekent dat voor reinigbare partijen elke reinigingsoptie, die leidt tot een herbruikbaar product, zichtbaar wordt gemaakt. Daarnaast is het advies van het SCG gebaseerd op een combinatie van de kwaliteit van de grond na reiniging en het rendement van reinigen (de gunstige verhouding tussen verwijdering van verontreinigingen en de daarvoor te maken kosten).

Het bevoegd gezag mag gefundeerd afwijken van het advies van het SCG en kan kiezen voor een van de andere gepresenteerde opties.

5. FINANCIERING

5.1. Saneringen in eigen beheer door derden

In het kader van de WBB moet een actief beleid worden gevoerd om er bij bekende veroorzakers van bodemverontreiniging op aan te dringen zelf ter plaatse onderzoek en sanering uit te (doen) voeren.

Met behulp van het bevelsinstrumentarium uit de WBB heeft de provincie mogelijkheden om een veroorzaker van een bodemverontreiniging (of degene op wiens grondgebied zich de oorzaak van een saneringsgeval bevindt) tot onderzoek en/of sanering te dwingen.

De veroorzaker kan gewezen worden op een kostenbesparing (bijvoorbeeld BTW en uitvoeringstechnische voordelen) bij uitvoering van onderzoek en sanering in eigen beheer.

De landsadvocaat kan de veroorzaker onder druk zetten met (de dreiging van) een in te stellen kostenverhaalsactie wanneer wij onderzoek en sanering uitvoeren.

Alle ernstige gevallen van bodemverontreiniging zijn in het Bodemsaneringsprogramma opgenomen, evenals de vermoedelijk ernstige gevallen. In de WBB wordt de nadruk gelegd op saneren in eigen beheer.

Voor het saneren in eigen beheer zullen wij met een saneringsplan moeten instemmen. Daarbij wordt getoetst of is voldaan aan het gestelde in de WBB en de PMV.

Ook zal erop worden toegezien of de achterliggende onderzoeken deugdelijk zijn (even-tueel met behulp van bodemonderzoeksprotocollen) en of het saneringsplan overeenkomt met het uit onderzoek gebleken verontreinigingsbeeld. Het saneringsplan moet een volledige aanpak van de verontreiniging bevatten. Na de sanering dient een evaluatierapport van de sanering te worden aangeboden.

5.2. Cofinanciering

Het gezamenlijk financieren van een sanering door de saneerder en het overheidsorgaan dat belast is met de uitvoering van de WBB, wordt aangeduid met de term cofinanciering.

Cofinanciering is het instrument dat ervoor kan zorgen dat op korte termijn meer geld van verschillende belanghebbenden naar de bodemsaneringsoperatie in Drenthe vloeit.

Met cofinanciering kan onderzoek en sanering worden gestimuleerd. Met name in die gevallen waarin onderzoek en sanering niet of later zouden zijn uitgevoerd, zonder de financiële bijdrage van de overheid.

Wij kunnen besluiten over te gaan tot cofinanciering bij onderzoek en sanering van ernstige gevallen van bodemverontreiniging. Hiertoe moet een separaat verzoek worden gedaan.

GS zullen over een eventuele toekenning van cofinanciering vóór 1 oktober van het dan lopende jaar een besluit nemen. Jaarlijks zal van het WBB-budget een voor cofinanciering bestemd bedrag worden vastgesteld. Voor 2000 is dit bedrag f 500.000,--.

De inzet van cofinancieringsgelden voor sanering krijgt de voorkeur boven de inzet hiervan voor onderzoek. Eventuele gelden van derden die zijn ingezet voor onderzoek zullen worden betrokken bij de afweging voor de toekenning van gelden voor cofinanciering van de sanering.

De drijfveer om tot cofinanciering te komen, moet bestaan uit maatschappelijke, milieuhygiënische en financiële argumenten. De vraag of de belanghebbende eigenaar, schuldig eigenaar of veroorzaker is, bepaalt hoogstens de mate van cofinanciering. Dit sluit de mogelijkheid van cofinanciering niet uit. Als iemand een urgent geval van bodemverontreiniging veroorzaakt heeft, die om milieuhygiënische redenen op korte termijn moet worden gesaneerd en niet over de financiën beschikt om deze sanering te bewerkstelligen, is het niet zinvol deze persoon of rechtspersoon een bevel te geven. Het is dan doelmatiger te onderzoeken welke partijen in welke mate bij kunnen dragen aan de saneringskosten. Vervolgens kan worden besloten de resterende kosten, met als uitgangspunt deze tot een minimum te beperken, voor eigen rekening te nemen. Cofinanciering en de mate ervan zullen zo afhankelijk worden van maatschappelijke en milieuhygiënische factoren en de juridische (eigenaar/schuldig eigenaar/veroorzaker) en financiële positie van de probleembezitter.

5.3. Overheidssaneringen

Budget- en projectfinanciering

Jaarlijks kent de minister van VROM een budget toe, waarmee onderzoeken en saneringen ter hand worden genomen.

Zelf bepalen wij hoe de beschikbare financiële middelen uit het budget verdeelt worden over de diverse projecten. Bij deze budgettaire gevallen vindt achteraf door de minister een toetsing plaats van de besteding van de gelden.

Het budget dat jaarlijks wordt toegekend geeft het maximumbedrag aan waarvoor verplichtingen kunnen worden aangegaan. Voor 2000 is het budget indicatief vastgesteld op f 6.000.000,-, waarvan f 350.000,- bestemd is voor onderzoek en sanering van waterbodems.

Voor de periode 2000 tot 2004 is f 30.000.000,- budget toegezegd door het Ministerie van VROM.

Gezien de beperkte budgetten dienen er prioriteiten gesteld te worden en dient er zo nodig een fasering te worden aangebracht in de aanpak van de verschillende (deel)projecten.

In sommige gevallen zullen saneringen over meerdere jaren gespreid moeten worden, teneinde de rijksbijdragen in de kosten ervan uit de budgetten te kunnen betalen.

Hieronder worden gevallen van bodemverontreiniging verstaan die aan onderzoek en sanering meer dan f 10.000.000,- bedragen, voor projectfinanciering bestaat een op het desbetreffende project gerichte wijze van financiering. De planning van de budgetten voor deze grote projecten zal de komende tijd meer en meer worden geïntegreerd met die voor de budgetprojecten.

Voor Drenthe zijn de volgende projecten als omvangrijke gevallen aangemerkt:

- Gasfabriek Hoogeveen *	- Moezelstraat Assen
- Huizing Nieuw-Roden	- Gasfabriek Assen *
- Van Wijk en Boerma Vries	- Gasfabriek Coevorden *
- Scado Schoonebeek	- Boerdijk/Veenoord

* Voor de gasfabrieken is een programmatische aanpak in voorbereiding die wordt beschreven in paragraaf 3.7.

Geormerkte gelden

Van het door het Rijk ter beschikking te stellen budget dient Drenthe jaarlijks 8% voor het reinigen van grond te besteden en 15% voor het opheffen van knelpunten in de woningbouw (onder andere stads- en dorpsvernieuwing) en de infrastructuur. Vanaf het jaar 2000 is van deze specificatie afgezien.

Vanaf 1991 wordt jaarlijks een bedrag van enkele honderdduizenden guldens voor de sanering van waterbodems ter beschikking gesteld.

In het kader van de stads- en dorpsvernieuwing zijn de zogenaamde VINEX-gebieden aangewezen. In Drenthe is alleen het centrum van Emmen als zodanig aangewezen. Voor Drenthe is in totaal f 700.000,- uitgetrokken. Deze gelden zijn afkomstig uit de zogenaamde middelen van het Fonds economische structuurversterking (FES) en dienen binnen de doelstellingen te worden besteed binnen een periode van 8 jaar, dat wil zeggen voor 1 januari 2002. De provincie is budgethouder voor deze gelden.

Het totaalbedrag zal aan het budget worden toegevoegd volgens de volgende planning:

1997:	f	138.300,-
1998:	f	0,-
1999:	f	265.000,-
2000:	f	296.700,-

Met betrekking tot de besteding van deze FES-gelden zijn wij van mening dat deze gelden met name dienen te worden ingezet daar waar sprake is van maatschappelijke stagnatie.

In overleg met de gemeente Emmen zijn hiervoor de locaties Westerstraat 13 en Hoofdstraat 55/Noorderstraat 9 in Emmen aangewezen.

Het geld dient volgens de normale regels van de WBB te worden besteed en verantwoord.

Alleen zijn de regels ten aanzien van de milieuhygiënische prioriteit losgelaten. Projecten in VINEX-gebieden hebben automatisch de hoogste prioriteit. De voor VINEX geormerkte gelden mogen uitsluitend in deze gebieden worden aangewend.

Drempelbijdragen

Een gemeente betaalt per geval van bodemverontreiniging, waarvan de oorzaak zich op haar grondgebied voordoet, een bijdrage in de kosten van onderzoek en sanering, met uitzondering van de kosten van oriënterend onderzoek. De bijdrage bestaat uit een drempelbedrag van f 5,- per inwoner met een maximum van f 100.000,- per geval, plus 7,5% van de boven dat drempelbedrag uitstijgende kosten.

De gemeentelijke bijdrage in de kosten van bodemsanering is een verplichte uitgave als bedoeld in artikel 193 van de Gemeentewet.

Het verzoek om betaling van de bijdrage wordt gedaan tegen de tijd dat de financiële verplichtingen inzake onderzoek en sanering worden aangegaan. Het gaat daarbij om een voorlopig vastgestelde bijdrage, gebaseerd op de alsdan voorliggende begroting van de uitvoeringskosten van het (deel)project.

De definitieve gemeentelijke bijdrage wordt bij de vaststelling van de eindafrekening van het desbetreffende (afgeronde) (deel)project bepaald.

Op grond van artikel 79, vierde lid, van de WBB kan de minister van VROM - in overeenstemming met de ministers van binnenlandse zaken en financiën en na overleg met ons - op verzoek van het college van burgemeester en wethouders de bijdrage op een lager bedrag vaststellen als de gemeente verkeert, of door haar bijdrage komt te verkeren, in een situatie als bedoeld in artikel 12 van de Financiële verhoudingswet 1984.

De provincie draagt 2,5% van de boven het drempelbedrag uitstijgende kosten.

Op basis van de stand van het landelijke Bodemsaneringsfonds, het te verwachten verloop van het kasgeld en het door het Rijk te verwachten budget van circa f 4 miljoen heeft het college vastgesteld dat jaarlijks f 250.000,- in de begroting dient te worden opgenomen.

De voorfinanciering door gemeenten, alsmede het Provinciaal fonds bodemsanering (PFB) is beschreven in paragraaf 5.4.

Eindafrekeningen

Wanneer een deelproject is uitgevoerd en er geen projectgebonden kosten meer aan het deelproject hoeven te worden toegerekend, kan voor dat deelproject een eindafrekening worden opgesteld.

Een eindafrekening bestaat uit:

- een declaratie, een gespecificeerde opgave van de kostenposten;
- een accountantsverklaring;
- een eindrapportage bij het deelproject sanering of het laatste deelproject.

In de meeste gevallen zal de eindafrekening tot gevolg hebben dat er een financiële verrekening dient plaats te vinden met de desbetreffende gemeente.

Eindafrekeningen per deelproject zoals hier beschreven gelden alleen voor omvangrijke projecten.

Projecten uit de budgetfinanciering worden afgerekend als het project is afgerond, of:

1. na afloop van een onderzoeksfase wanneer vervolgonderzoek of sanering niet aansluitend zal plaatshebben;
2. na afloop van de sanering van de grond wanneer deze wordt gevolgd door een langdurige grondwatersanering of langdurige nazorg;
3. ingeval van een gefaseerde sanering na afloop van een reeds uitgevoerde saneringsfase wanneer een volgende saneringsfase niet aansluitend plaatsvindt.

Kostenverhaal

De kosten van een bodemsaneringsproject kunnen vooralsnog door de minister van VROM op basis van artikel 75 van de WBB op de veroorzaker(s) worden verhaald. In het kader van de Bever-ontwikkelingen is voorgesteld om de verhaalsmogelijkheid te decentraliseren naar het bevoegde gezag. Hiervoor is wetswijziging noodzakelijk. In afwachting daarvan blijft het navolgende van kracht.

Indien de minister de landsadvocaat met een verhaalsactie belast, zal deze niet alleen trachten de rijksbijdrage in de kosten van onderzoek en sanering te verhalen, maar ook de bijdrage van de gemeente en de provincie daarin. Van het daadwerkelijk verhaalde bedrag zal een evenredig deel worden uitgekeerd.

Indien de minister niet tot kostenverhaal overgaat, dan wel indien de kosten van onderzoek en sanering geheel ten laste van provincie of gemeente komen, komen de bevoegdheden tot kostenverhaal op grond van artikel 75, eerste en derde lid, van de WBB toe aan provincie en gemeente.

5.4. Provinciaal fonds bodemsanering

Provinciale staten (PS) van Drenthe hebben in 1985 een Provinciaal fonds bodemsanering (PFB) ingesteld om de bodemsaneringsactiviteiten tijdelijk te kunnen versnellen. Dit om extra gelden beschikbaar te krijgen om voortgang te houden in de bodemsaneringsoperatie in Drenthe. Het fonds bewerkstelligt deze versnelling door de rentelasten, die zijn gemoeid met de voorfinanciering van projectkosten bij overheidsaneringen, ten laste te brengen van dit PFB. PS hebben hiervoor f 500.000,- beschikbaar gesteld.

Door rentebijdringen is het bedrag in de loop der jaren gegroeid tot f 1,4 miljoen per 1 januari 2000.

Door de aanwezigheid van dit PFB kan de overbesteding op verplichtingenbasis oplopen tot maximaal f 8 miljoen en behoeft de uitvoering van projecten niet te wachten op de toezegging

van de budgetgelden van het Ministerie van VROM. De voortvarendheid waarmee de bodemverontreiniging sedert 1985 is aangepakt, geeft aan dat de instelling van dit fonds zeer positief is te noemen. Vrijwel ieder jaar is naast het reguliere budget van *f* 4 miljoen, circa *f* 1 miljoen à *f* 2 miljoen extra van het Ministerie van VROM ontvangen. Dit is met name te danken aan het feit dat door de voorfinanciering het kasgeld aan het einde van het jaar vrijwel nihil is. VROM betaalt alleen extra geld als het door de provincie direct wordt uitgegeven of reeds uitgegeven is. Dankzij dit beleid heeft VROM besloten het budget voor Drenthe te verhogen van *f* 4 miljoen in 1998 naar *f* 6 miljoen in 1999 en *f* 8 miljoen in 2000 en latere jaren! Door de verandering van het financiële regiem in het kader van het ISV zullen de bovengenoemde trend van bestedingen en de toezeggingen van VROM aan wijzigingen onderhevig worden. In het ISV worden de beschikbare gelden voor de gehele periode aangegeven.

Voor de periode 2000 tot en met 2004 is voor de programmagemeenten totaal *f* 5,5 miljoen beschikbaar en voor de projectgemeenten *f* 2,3 miljoen. De rechtstreekse gemeente Emmen ontvangt circa *f* 8,3 miljoen, terwijl van de provincie in deze periode circa *f* 22 miljoen is uitgetrokken.

De totale inspanning voor de bodemsanering, afgemeten aan de financiële uitgaven, zal dus de komende jaren op peil blijven.

BIJLAGEN

1. Overzicht projecten en toelichting

Toelichting bij tabel**Algemeen**

In de loop van de jaren dat wij het Bodemsaneringsprogramma opstellen, is het aantal overzichtslijsten steeds gegroeid. Dat werd als weinig praktisch ervaren. Daarom is ervoor gekozen de bestaande overzichten zoveel mogelijk te integreren. De projecten zijn per gemeente weergegeven.

De integratieslag heeft parallel met een aantal beleidsontwikkelingen vorm gekregen. Een van deze beleidsontwikkelingen is het ISV. Hierover is elders in het programma informatie verstrekt. Met betrekking tot de uitvoering van de waterbodemsanering is nog onduidelijk welke projecten de komende periode aangepakt zullen worden. Hierover wordt in de tweede helft van 2000 helderheid gegeven.

Voorts is het vervolgtraject voor veel projecten nog niet aangegeven. In de loop van 2000 zal hierin meer inzicht zijn verkregen.

Wij verwachten met de nieuwe opzet van het projectenoverzicht een handzamer instrument te bieden om naslag te doen naar de stand van zaken. We realiseren ons echter dat in het overzicht de nodige omissies zullen zitten.

Onderstaand worden de gebruikte afkortingen, kolommen en aanduidingen toegelicht.

Betekenis gebruikte afkortingen

SAP	Saneringsproject provincie
SEB	Sanering in eigen beheer
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
OO	Oriënterend onderzoek
NO	Nader onderzoek
SO	Saneringsonderzoek
SP	Saneringsplan
SA	Sanering
ER	Evaluatierapport
AF	Afgesloten project
NMP	Nationaal Milieubeleidsplan

Betekenis kolomaanduidingen

Kolomtitel	Betekenis
Projectcode	Code provincie Drenthe bestaande uit DR/gemeentenummer/ locatienummer
Projectnaam	Naam van het project, meestal het adres
Trajectaanduiding	Uitvoeringstraject waarlangs het vervolg plaatsvindt
SAP	Uitvoering door provincie in het kader van de Wet bodembescherming
SEB	Uitvoering door derden (bijvoorbeeld: gemeente, particulieren, bedrijven, etc.)
ISV	Uitvoering door gemeente in het kader van het ISV
Stand van zaken	Overzicht uitgevoerde, in uitvoering zijnde onderzoeken en saneringen
Ernst/urgentie	Beoordeling van de ernst en urgentie van de verontreiniging
Vervolg	Volgende activiteit

Betekenis gebruikte aanduidingen**Trajectaanduiding**

- x traject
- traject onbekend

Stand van zaken

- o in uitvoering
- x is afgerond
- 88 is afgerond in 1988

Ernst/urgentie beschikking

- 97 Beschikking ernst/urgentie is genomen in 1997
Indien geen jaartal is ingevuld en in de volgende kolommen ernst en urgentie **wel** zijn aangegeven dan betreffen het indicaties zonder formele status.

Ernst

- x geval van ernstige bodemverontreiniging (FINABO)
- o geval van niet ernstige bodemverontreiniging
- & inventarisatie door TAUW verricht in 1996

Urgentie

- 9 niet urgent
- 1 urgent categorie 1
- 2 urgent categorie 2
- 3 urgent categorie 3

Vervolg

- OO/NO/SO/SP/ER Als vervolgactiviteit wordt de onderzoeksfase aangegeven
- 2001 Vervolgactiviteit vindt in 2001 plaats

GEMEENTE AA EN HUNZE (DR/005, DR/055, DR/060, DR/110, DR/305)

GEMEENTE ASSEN (DR/010, DR/145)

GEMEENTE BORGER-ODOORN (DR/020, DR/090, DR/320)

GEMEENTE COEVORDEN

(DR/025, DR/030, DR/095, DR/130, DR/170)

GEMEENTE DE WOLDEN

(DR/115, DR/120, DR/155, DR/165, DR/315)

GEMEENTE EMMEN

(DR/050, DR/125, DR/130)

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE (DR/015, DR/135, DR/150, DR/350)

GEMEENTE NOORDENVELD (DR/080, DR/100, DR/105, DR/380)

GEMEENTE TYNAARLO

(DR/045, DR/145, DR/160, DR/345)

GEMEENTE WESTERVELD (DR/035, DR/040, DR/065, DR/140, DR/335)

2. Meerjarenplanning landbodem

In de meerjarenplanning wordt uitgegaan van een planning van 4 jaar. Voor het huidige programma betekent dit de jaren 2001, 2002, 2003 en 2004. In de meerjarenplanning kon nog onvoldoende rekening worden gehouden met de projecten van de programmameenten en de projectgemeenten omdat bij het opstellen van het programma deze projecten nog niet bekend waren. Het kan zijn dat om die reden een aantal projecten uit de meerjarenplanning van de provincie verdwijnt en wordt opgenomen in de programma's van de gemeenten. De bij de projecten genoemde getallen moeten worden gezien als globale ramingen die nog aan wisselingen onderhevig zijn. De meerjarenplanning beoogt zowel een overzicht te zijn van de geplande activiteiten als een overzicht van de daarmee gepaard gaande kosten die in een bepaald jaar ten laste van één van de participanten komen, provincie, gemeenten of VROM. Om die reden zijn ook de projecten opgenomen die in een bepaald jaar 0 gulden kosten, omdat voor deze activiteiten de kosten reeds op voorgaande jaren zijn afgeboekt, maar waarvan de activiteiten wel in het aangegeven jaar plaatsvinden.

Verklaring van de in tabel 2 gebruikte afkortingen:

NO	nader onderzoek
SO	saneringsonderzoek
SA	sanering

Locatiecategorie:

100	Gasfabrieksterreinen
200	Stortplaatsen (gesloten)
202	Stortplaats (NAVOS)
300	Autowrakkenterreinen
400	Voormalige bedrijfsterreinen
500	Huidige bedrijfsterreinen
510	Brandstofverkooppunten
520	BSB
530	Benzinestations
540	SUBAT
560	NAM
800	Waterbodems
999	Overige

UP	Uitvoeringsprogramma
BUD	bijdrage uit bodemsaneringsbudget van de provincie
GEM	bijdrage van de gemeente, drempelbijdrage en 7,5%
PROV	bijdrage provincie van 2,5%
VROM	bijdrage Ministerie van VROM uit de projectfinanciering voor omvangrijke projecten.

De kosten zijn uitgedrukt in duizendtallen.

Daar waar in de meerjarenplanning de kosten van een deelproject niet of nauwelijks te ramen zijn, zijn standaardbedragen opgenomen.

De volgende door het Ministerie van VROM gehanteerde standaardbedragen voor budgetgevallen zijn aangehouden:

- nader onderzoek *f* 75.000,--;
- saneringsonderzoek *f* 100.000,--;
- sanering *f* 1.000.000,--.

Voor een duidelijk kleine sanering is een bedrag van *f* 500.000,-- geraamd.

3. Vaststellingsbesluit van het college van gedeputeerde staten

Assen, 17 oktober 2000

Ons kenmerk 6.5/2000010345

Behandeld door mevrouw J. Stapert (0592) 365594

Onderwerp: Vaststelling Bodemsaneringsprogramma 2001-2004

Gedeputeerde staten van Drenthe;

overwegende dat ingevolge artikel 4.14 van de Wet milieubeheer (Wm) gedeputeerde staten jaarlijks een bodemsaneringsprogramma voor de eerstvolgende vier jaren, in casu de periode 2001-2004, vaststellen;

dat genoemd onderdeel bestaat uit de beleidsaspecten van de bodemsanering en planning en informatie;

dat in de beleidsaspecten van bodemsanering zowel de landelijke als de provinciale visie op de bodemsanering in relatie tot de beleidsvernieuwing aan de orde komen; dat in het programma een terugblik over 1999 is opgenomen; dat uitgebreid is stilgestaan bij ontwikkelingen in het kader van het Investeringsbudget stedelijke vernieuwing (ISV) zowel getalsmatig als inhoudelijk; dat naast de beleidsaspecten ook het wettelijke kader van de WBB is geschetst;

dat de planning en informatie een aanwijzing van gevallen betreft, waarin de bodem zodanig is of dreigt te worden verontreinigd dat ernstig gevaar voor de volksgezondheid of het milieu bestaat, dan wel ten aanzien waarvan dient te worden onderzocht of zich zodanige omstandigheden voordoen, alsmede met betrekking tot die gevallen waar in de eerstvolgende vier jaren activiteiten worden verricht en een aanduiding van het tijdstip waarop met de sanering onderscheidenlijk het onderzoek dient te worden aangevangen;

dat in tegenstelling tot voorgaande jaren gekozen is voor één integrale lijst waarin per gemeente is aangegeven welke gevallen in de gemeente tot nu toe bekend zijn en in welke fase van onderzoek en/of sanering het geval zich bevindt;

dat conform artikel 4.14, tweede lid, van de Wm de locaties die niet ernstig zijn verontreinigd niet in het programma zijn opgenomen;

dat het ontwerpprogramma van 4 september tot en met 4 oktober 2000 ter visie heeft gelegen in het provinciehuis en in alle Drentse gemeentehuizen;

dat naar aanleiding hiervan binnen de vorenbedoelde termijn schriftelijke reacties zijn binnengekomen van de gemeenten Hogeveen, Westerveld en Borger-Odoorn, alsmede van het Ministerie van Defensie;

dat met betrekking tot deze reactie het volgende wordt opgemerkt;

Gemeente Hoogeveen

Bij schrijven van 2 oktober 2000 reageert de gemeente Hoogeveen op het concept-Bodemsaneringsprogramma 2001-2004. De reactie is van projectinhoudelijke aard. De gemeente stelt dat een aantal projecten door de gemeentelijke herindeling nog niet juist is opgenomen. Verder stelt zij dat een aantal locaties hetzij ten onrechte dubbel is opgenomen, of dat niet de juiste trajectaanduiding is aangegeven.

Commentaar

De opmerkingen van de gemeente zullen zonder uitzondering in het programma worden aangepast. Een aantal mutaties van locaties heeft plaatsgevonden na opmaak van het conceptprogramma. Ten overvloede derhalve de opmerking dat het jaarlijkse programma een statisch geheel is, maar mutaties vinden het gehele jaar plaats.

Gemeente Westerveld

Bij schrijven van 2 oktober 2000 reageert de gemeente Westerveld op het concept-Bodemsaneringsprogramma 2001-2004. De reactie is van projectinhoudelijke aard. De gemeente geeft aan dat een aantal, met name genoemde locaties nog wel in het programma zijn opgenomen terwijl de sanering inmiddels heeft plaatsgevonden. Zij verzoekt dan ook om de locaties uit het programma te schrappen.

Commentaar

Een locatie kan eerst uit het bodemsaneringsprogramma worden verwijderd als de sanering inclusief een evaluatierapport formeel is afgehandeld. Dit wil zeggen dat gedeputeerde staten goedkeuring moeten hebben verleend aan het ingediende evaluatierapport alvorens de locatie van de lijst als afgehandeld kan worden aangemerkt.

Gemeente Borger-Odoorn

Bij schrijven van 9 augustus 2000 reageert de gemeente Borger-Odoorn op het concept-Bodemsaneringsprogramma 2001-2004. De reactie is van projectinhoudelijke aard. De gemeente verzoekt omwille van de duidelijke herkenbaarheid een aantal projecten te voorzien van een andere c.q. aanvullende projectnaam. Daarnaast verzoekt de gemeente om van een aantal projecten de trajectaanduiding te wijzigen. Ten slotte wil de gemeente graag helderheid in de meerjarenplanning voor een tweetal, met name genoemde projecten.

Commentaar

Het verzoek van de gemeente om naamswijziging zal worden ingewilligd. Daarnaast zullen gedoubleerde projectcodes worden hersteld, alsmede zal de informatie over een tweetal projecten worden aangepast. In de meerjarenplanning zal voor twee projecten een gewijzigde bijdrage worden opgenomen voor 2001 omdat het voornemen is om de saneringsactiviteiten voor deze projecten te starten.

Ministerie van Defensie

Bij schrijven van 21 september 2000 reageert de Directie Noordoost-Nederland op het concept-Bodemsaneringsprogramma 2001-2004. Het ministerie geeft aan dat een aantal locaties al zijn gesaneerd maar desondanks nog in het programma zijn opgenomen. Zij geeft aan dat eensluitende opmerkingen in het vorige jaar niet hebben geleid tot wijziging van het programma en verzoekt om aanpassing in het nieuwe programma.

Commentaar

Om een aantal redenen zijn locaties waarvan het Ministerie van Defensie eigenaar is nog niet uit het bodemsaneringsprogramma verwijderd. Een van de redenen is dat locaties pas als afgesloten kunnen worden beschouwd als hiervoor een evaluatierapport is ingediend bij het bevoegde gezag en het college van gedeputeerde staten heeft ingestemd met dit rapport. Om deze en andere zaken te bespreken is inmiddels contact gelegd tussen de provincie en een functionaris van het ministerie.

BESLUITEN:

- I. het Bodemsaneringsprogramma 2001-2004 van de provincie Drenthe vast te stellen;
- II. de ingekomen zienswijzen, naar aanleiding van het concept-Bodemsaneringsprogramma 2001-2004, overeenkomstig het commentaar in de considerans te beantwoorden.

Gedeputeerde staten voornoemd,

H. Rappa-Velt, griffier

A.L. ter Beek, voorzitter

gm/coll.

4. Medewerkers Cluster Bodemsanering

Naam	Telefoonnummer	Bereikbaar op	Functie
Management			
mevrouw drs. L. Portegies	(0592) 365517	ma, di, wo, do,	hoofd cluster bodemsanering
Secretariaat			
mevrouw T. Huizinga (Tonny)	(0592) 365485	ma, di, wo, do, vr	medewerker beleidsondersteuning
mevrouw A. Weijts (Annie)	(0592) 365877	ma, di, wo, do, vr	medewerker beleidsondersteuning/ groepssecretaresse
mevrouw J.E.L. Koops van 't Jagt	(0592) 365875	ma, di, wo, do, vr	medewerker beleidsondersteuning/ administratief medewerker/groeps- secretaresse
Coördinatie en beleid			
de heer ir. J. Bakker (Jan)	(0592) 365820	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker coördinatie/ ontwikkeling
mevrouw H. Bouwers (Hennie)	(0592) 365876	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
mevrouw M. Portena (Marjolein)	(0592) 365859	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
mevrouw J. Stapert (Jelly)	(0592) 365594	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling algemeen
de heer F. Velthuis (Frits)	(0592) 365873	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
Projectbegeleiding			
de heer T. Jonker (Time)	(0592) 365857	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
de heer ing. E. Meijerink (Ed)	(0592) 365881	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling kwaliteitsborging/ bewaking projecten
mevrouw M. Speelman (Marion)	(0592) 365858	ma, di, wo, do	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
de heer ing. K. Stadens (Klaas)	(0592) 365878	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
de heer L. Wallinga (Luuk)	(0592) 365882	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten en handhavingscoördinator
de heer ir. W. van Oosterom (Wim)	(0592) 365334	ma, di, do, vr	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
de heer Ing. H. Booij (Harry)	(0592) 365874	ma, di, wo, do	beleidsmedewerker uitvoering/ ontwikkeling projecten
Gegevensbeheer			
de heer ing. I. Dümmer (Ignas)	(0592) 365757	ma, di, wo, vr	beleidsmedewerker
Financiën			
mevrouw G. Nijboer (Geeske)	(0592) 365243	ma, di, wo, do, vr	beleidsmedewerker, advies/uitvoering

5. Afkortingen

AF	Afgesloten project
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
Awb	Algemene wet bestuursrecht
Bever	Beleidsvernieuwing bodemsanering
BGW	bodemgebruiksvoorwaarden
Bosom	Bodemsaneringsontwikkelingsmaatschappij
Bsb	Bouwstoffenbesluit
BSB	Stichting Bodemsanering Bedrijventerreinen
BTW	belasting over de toegevoegde waarde
DUIV	overleg tussen DGM (Ministerie van VROM), Unie van Waterschappen, IPO en VNG
ER	Evaluatierapport
FES	Fonds economische structuurversterking
GS	gedeputeerde staten
IBC	Isoleren, beheersen, controleren
ICES	Interdepartementale Commissie Economische Structuurversterking
ILG	Investeringsfonds landelijk gebied
INS	interventiewaarde nieuwe stijl
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
LAC	Landbouwadvisiecommissie
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LUW	Landbouw Universiteit Wageningen
MC	maatschappelijke criteria
MTR	maximaal toelaatbaar risico
NAM	Nederlandse Aardolie Maatschappij
NAVOS	Nazorg voormalige stortplaatsen
NLTO	Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie
NMP	Nationaal Milieubeleidsplan
NO	Nader onderzoek
NOBIS	Nederlands Onderzoekprogramma Biotechnologische in-situsanering
NOMO	Noordelijk Milieu Overleg
NS	Nederlandse Spoorwegen
OO	Oriënterend onderzoek
PFB	Provinciaal fonds bodemsanering
PMP	Provinciaal Milieuprogramma
PMP	Provinciaal Milieubeleidsplan
PMV	Provinciale Milieuverordening
POP	Provinciaal omgevingsplan
PS	provinciale staten
PUP	Provinciaal uitvoeringsprogramma
RAVI	Raad voor Vastgoedinformatie
RMK	Risico milieuverdienste en kosten
SA	Sanering
SAP	Saneringsproject provincie
SBNS	Stichting bodemsanering Nederlandse spoorwegen
SCG	Service Centrum Grond
SEB	Sanering in eigen beheer
SKB	Stichting kennisontwikkeling en kennistransfer bodem
SUBAT	Stichting Uitvoering Bodemsanering Amovering Tankstations
SUS	Saneringsurgentiesystematiek
SO	Saneringsonderzoek
SP	Saneringsplan
UPR	uitvoeringsprogramma Bever

VERBOND	Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen
VINEX	Vierde nota op de ruimtelijke ordening extra
VOS	Verkennend onderzoek stortplaatsen
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VW	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
WBB	Wet bodembescherming
Wm	Wet milieubeheer
WSV	Wet stedelijke vernieuwing